

Haapola Kaisa, Pitkänen Piia & Sepponen Hanna

VANHEMPAINKOULUTOIMINTA OULUNKAARESSA

VANHEMPAINKOULUTOIMINTA OULUNKAARESSA

Haapola Kaisa
Pitkänen Piia &
Sepponen Hanna
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Sosiaalian koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu Oy

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Haapola Kaisa, Pitkänen Piia ja Sepponen Hanna
Opinnäytetyön nimi: Vanhempainkoulutoiminta Oulunkaareissa
Työn ohjaajat: Onkalo Päivi ja Vanhala Aira
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2015 Sivumäärä: 54 + 12

Vuonna 2012 lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 87 196 lasta ja nuorta. Asiakkaiden kokonaismäärä lisääntyi edellisvuodesta 7,1 prosentilla, mikä tarkoittaa 5737 lasta. Luvut kertovat ennaltaehkäisevän lastensuojelu- ja perhetyön tarpeen kasvusta. Eniten asiakkaita oli 16–17 -vuotiaiden ikäryhmässä. Tämä kertoo siitä, että vanhemmuutta ja perhettä olisi ollut tarpeen tukea jo varhaisemmassa vaiheessa. Työmme toimeksiantajana toimi Oulunkaaren kuntayhtymä, joka on järjestänyt vanhemmille suunnattua vanhempainkoulutoimintaa Oulunkaaren seutukunnan alueella vuodesta 2012. Vanhempainkoulutoiminta perustuu pääosin yhdysvaltalaisen psykologian professorin Carolyn Webster-Strattonin kehittämään Ihmeelliset vuodet -toimintamalliin (The Incredible years).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla vanhempien kokemuksia osallistumisestaan keväällä 2014 järjestettyyn vanhempainkouluun. Lisäksi tarkoituksena oli kuvailla myös vanhempainkouluryhmien ohjaajien arvioita vanhemmille tehdyn kyselyn tuloksista, jolloin heillä oli mahdollisuus arvioida vanhempainkoulutoiminnan tuloksellisuutta sekä kehittämistarvetta.

Tietoperustassa käsitellään vanhempainkoulua osana Oulunkaaren perhepalveluja, vanhemmuutta ja sen vahvistamista, vanhempainkasvatusta sekä Ihmeelliset vuodet -toimintamallia. Tutkimusmenetelmänä sovellettiin asiakaslähtöistä BIKVA-arviointimenetelmää. Vanhempien kokemuksia vanhempainkoulusta kysyttiin kyselylomakkeella. Vanhempainkouluohjaajat osallistuivat ryhmähaastatteluun, joka pohjautui kyselylomakkeista saatuihin tuloksiin. Ryhmähaastattelu tallennettiin nauhureilla ja materiaali purettiin tekstimuotoon.

Tutkimustulosten perusteella vanhemmat kokivat saaneensa tukea vanhemmuuteen osallistumalla vanhempainkoulutoimintaan. Vanhempainkoulua voidaan pitää toimivana menetelmänä vanhempainkasvatuksessa ja vanhemmuuden tukemisessa. Ohjaajien ryhmähaastattelussa kehittämissuhteiksi nousivat työohjauksen tarjoaminen vanhempainkouluohjaajille, yhteistyön kehittäminen neuvolan kanssa ja vanhempainkoulun tunnettavuuden lisääminen.

Johtopäätöksemme on, että vanhempainkoulusta on hyötyä, sitä kannattaa kehittää ja siihen kannattaa suunnata voimavaroja. Vanhempainkoulu on toimiva, ennaltaehkäisevä ja matalan kynnyksen palvelu, joita tulisi olla tarjolla lapsiperheille entistä enemmän. Vanhempainkoulu on edullinen ennaltaehkäisevä palvelu, joita sosiaalipalveluissa pyritään tarjoamaan kalliiden, tehostetun tuen palveluiden sijaan.

Asiasanat: vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen, vanhempainkasvatus, vanhempainkoulu, perhetyön kehittäminen, Ihmeelliset vuodet, BIKVA-arviointimenetelmä

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Authors: Haapola Kaisa, Pitkänen Piia and Sepponen Hanna

Title of thesis: Parenting School Activity in Oulunkaari Region

Supervisors: Onkalo Päivi and Vanhala Aira

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2015

Number of pages: 54 + 12

In 2012 Finnish child welfare system had 87 196 children and youngsters as clients in open care. The total number had increased by 7,1 % from the previous year, which means 5737 children. Preventive child welfare and family work are needed even more. Most of the clients were 16-17-year olds. This means that parents and families would have needed support at the earlier phase. Parenting school activity is based on The Incredible Years Program which has been developed by an American psychology professor Carolyn Webster-Stratton.

In this thesis we describe parents' experiences of taking part in parenting school during the spring of 2014. Our goal was to get information about whether the parents believed they benefited from taking part in the parenting school. We also wanted to describe how mentors of the parenting school assessed the results of the inquiry, so that they have the possibility to assess the successfulness of the parenting school and also suggest developing needs.

Our study was based on the customer orientated BIKVA Model. We asked about parents' experiences via inquiry. The parenting school mentors took part in a group interview which was based on the results we got from the inquiry. Group interview was recorded and the material was transcribed.

Our results showed that the parents felt they got support for their parenthood by taking part in the parenting school. Parenting school can be considered a working method for supporting parents. In the group interview some points that could be improved were professional guidance for the mentors, developing co-operation with the child care center and making parenting school more known.

Our conclusion was that parents benefit from the parenting school and it is worth of developing and allocating resources. Parenting school is a functional, preventive and an easily available service that should be provided more for families with children. Parenting school is an economical early aid service that should be offered instead of expensive, remedial services.

Keywords: parenting, parenting school, BIKVA, The Incredible Years, supporting parenthood, parental education, developing family work

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VANHEMPAINKOULU OSANA OULUNKAAREN PERHETYÖTÄ.....	8
2.1	Vanhemmuus ja vanhemmuuden vahvistaminen	8
2.2	Vanhempainkasvatus	11
2.3	Ihmeelliset vuodet –toimintamalli.....	13
2.4	Vanhempainkoulu osana perhepalveluja	14
2.5	Ennaltaehkäisevän perhetyön kehittäminen Oulunkaareissa	15
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	17
3.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	17
3.2	Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	18
3.3	Tutkimusmenetelmä	20
3.4	Kohderyhmä ja aineiston hankinta	21
3.5	Aineiston analyysi.....	23
4	TULOKSET VANHEMPAINKOULUN SISÄLLÖSTÄ	26
4.1	Vanhemmuuden vahvistaminen	26
4.2	Myönteiset kasvatuserämenetelmät	28
4.3	Lapsen kasvun tukeminen.....	29
4.4	Vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus.....	29
4.5	Ohjaajien ryhmähaastattelun tulokset.....	30
5	TULOKSIA VANHEMPAINKOULUN KEHITTÄMISTARPEESTA.....	34
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
6.1	Vanhempainkoulun tuloksellisuus ja tarpeellisuus.....	38
6.2	Tutkimuksessa esiin tulleet vanhempainkoulutoiminnan kehittämiskohteet	40
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	43
8	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena oleva vanhempainkoulutoiminta on uusi perhetyön työmenetelmä Oulunkaaren alueella. Tutustuimme vanhempainkouluun Perhetyö sosiaalialalla -opintojaksolla sekä ammattiharjoittelujaksolla. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla vanhempien kokemuksia osallistumisestaan vanhempainkoulutoimintaan Oulunkaaren alueella keväällä 2014 heidän itsensä kuvailemana. Tarkoituksena on myös kuvailla vanhempainkouluryhmien ohjaajien arvioita vanhemmille tehdyn kyselyn tuloksista. Ohjaajat voivat arvioida, onko heidän työskentelynsä tuottanut toivottuja tuloksia. Ohjaajat arvioivat omaa toimintaansa, eli käytännön toteutusta, materiaalien käyttöä sekä kokoontumisten sisältöä saamansa asiakaspalautteen pohjalta.

Vanhempainkoulun toteutus Oulunkaareissa perustuu pääosin yhdysvaltalaisen psykologian professorin Carolyn Webster-Strattonin kehittämään Ihmeelliset vuodet –toimintamalliin (The Incredible years). Ihmeelliset vuodet on alun perin tarkoitettu käytöshäiriöisten lasten hoito- ja preventio-ohjelmaksi, joka on suunnattu käytöshäiriöisten lasten vanhemmille ja käytöshäiriöisten lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Toimintamallin on tuonut Suomeen Omaiset mielenterveyden tukena, Uudenmaan yhdistys ry vuosina 2005–2009 Vertti 2 -projektin puitteissa. (Pylkkönen, T. ”Äiti, sä oot niin paras äiti”: Ihmeelliset vuodet – ryhmän vaikutus vanhempien vanhemmuustaitoihin 2011, 3, 11. Viitattu 15.10.2014.)

Oulunkaaren seutukunnan (li, Pudasjärvi, Utajärvi ja Vaala) väestöpohja on n. 25 000 asukasta. Kunnat ovat maaseutumaisia, harvaan asuttuja ja etäisyydet ovat pitkiä. Iin kuntaa lukuun ottamatta väestö on ikääntyvää ja vähenevää. (Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hankkeen hanke-suunnitelma 2014–2016, 2013, 7. Viitattu 29.9.2014.) Oulunkaaren alueella asui vuonna 2013 noin 2700 lapsiperhettä (aviopari ja lapsia, avopari ja lapsia, äiti ja lapsia, isä ja lapsia). Näistä perheistä yli 40% (1151) asui Iin kunnassa. Pudasjärvellä lapsiperheitä oli 705, Simossa 319, Utajärvellä 269 ja Vaalassa 251 lapsiperhettä. (Tilastokeskus 2013, viitattu 9.11.2014).

Oulunkaaren seutukunnan alueella on vuodesta 2012 alkaen ollut tarjolla Ihmeelliset vuodet –toimintamallin mukaista vanhempainkoulutoimintaa, jotta vanhemmille olisi tarjolla enemmän tukea ja ohjausta haastavissa kasvatustilanteissa. Vanhempainkoulutoiminta aloitettiin pilottina Iissä, ja ensimmäinen vanhempainkouluryhmien ohjaaja koulutettiin vuonna 2011. Kevääseen 2014 mennessä ryhmiä oli toiminut kolmessa eri kunnassa eli Iissä, Vaalassa ja Utajärvellä, ja

syksyllä 2014 suunniteltiin ryhmien aloittamista edellisten lisäksi myös Simossa ja Pudasjärvellä. Vanhempainkoulutoimintaa markkinoidaan lapsiperheille mm. lehti-ilmoituksin ja internetissä. Vanhempainkoulutoiminta voidaan sisällyttää myös perhetyön asiakassuunnitelmaan, jolloin se on lastensuojelun avohuollon tarjoama palvelu perheelle.

Vanhempainkoulutoiminta on otettu käyttöön ja kehittynyt Oulunkaareissa erilaisten hankkeiden myötä. Vuonna 2010 toimintamalli nousi esille Tukeva1 ja Tukeva2 –hankkeissa, joiden tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen. Oulunkaaren kuntayhtymän osahankkeessa kehitettiin uusia, kaikille lapsiperheille tarjottavia toimintatapoja, joilla tuetaan äitiyden, isyyden ja vanhemmuuden taitojen kasvua ja otetaan perheiden huolia puheeksi. (Lepälä-Hast 2010. Lapsiperheiden hyvinvointihanke TUKEVAN raportti. Viitattu 2.11.2014.)

Vanhempainkoulutoiminnan käynnistäminen ja ohjaajien kouluttaminen on osa Oulunkaareissa tehtävää perhetyön ja lastensuojelutyön kehittämistä, mikä on yksi Pohjois-Suomen Lasten Kaste –hankkeen (1.2.2014–30.1.2016) tavoitteista. Oikea-aikaisen tuen kohdentuminen lapsiperheiden arjen kasvu- ja kehitysympäristöihin on yksi hankkeen periaatteista. Kehittämistyöllä haetaan kustannustehokkaampia palveluja, kun painopiste kalliista erityispalveluista siirtyy varhaiseen tukeen ja peruspalveluihin, ja huostaanottojen uskotaan vähentyvän ennaltaehkäisevällä työllä. (Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hankkeen toimintasuunnitelma 2014, 3. Viitattu 29.9.2014.)

Valtakunnallisten tilastojen mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 87 196 lasta ja nuorta vuonna 2012. Asiakkaiden kokonaismäärä lisääntyi edellisestä vuodesta 7,1 %, eli 5737 lapsella ja nuorella. Nämä luvut kertovat myös ennaltaehkäisevän lastensuojelu- ja perhetyön tarpeen kasvusta. Lastensuojelun lisääntyneisiin asiakasmääriin vaikuttavat esimerkiksi lastensuojelulain mukainen tavoite tarjota lapsille ja perheille tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä lastensuojelulaisissa madallettu ilmoittamiskynnys. Lastensuojelun avohuollon asiakkuus voi tarkoittaa sekä kertaluontoista että pitkäaikaista auttamista. Eniten asiakkaita oli ikäryhmässä 16–17-vuotiaat. (THL lastensuojelu 2012, 9. Viitattu 10.11.2014.) Se, että 16–17-vuotiaiden ikäryhmä on suurin asiakasryhmä, kertoo siitä että perhettä ja vanhemmuutta olisi ollut tarpeen tukea jo paljon varhaisemmassa vaiheessa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa siitä, kokivatko vanhemmat hyötывänsä vanhempainkouluun osallistumisesta. Tavoitteena on myös, että ohjaajat voivat arvioida vanhempainkoulutoiminnan kehittämistarvetta saadun asiakaspalautteen perusteella.

2 VANHEMPAINKOULU OSANA OULUNKAAREN PERHETYÖTÄ

Opinnäytetyömme keskeisiksi käsitteiksi nousivat vanhempainkasvatus, vanhemmuuden tukeminen, vanhemmuuden vahvistaminen ja perhetyö. Joissakin lähteissä vanhempainkasvatuksesta käytetään myös termiä koulutuksellinen perhetyö. Lisäksi kuvaamme tietoperustassa Ihmeelliset vuodet –toimintamallia. Opinnäytetyön edetessä myös perhetyön menetelmien kehittäminen nousi esiin merkittävänä käsitteenä ja ajankohtaisena asiana.

2.1 Vanhemmuus ja vanhemmuuden vahvistaminen

Vanhemmat ovat lasta varten. Aikuinen näkee lapsen, ottaa hänet huomioon ja huolehtii hänestä riittävästi (Kristeri 1999, 15). Vanhemmuuteen kuuluu tasapainoisen kasvu- ja kehitysympäristön luomisen lisäksi henkisen ja psyykkisen kehityksen turvaaminen. Tämän edellytyksenä on vanhempien riittävä tieto ja ymmärrys lapsen tarpeista, jokaisen kehitystason erityismerkityksistä sekä lapsen oikeuksista. Vanhemman on ymmärrettävä, kuinka hänen oma toimintansa, esimerkiksi käyttäytyminen ja puhe, vaikuttavat lapseen. On tärkeää, että vanhempi osaa havainnoida lapsensa kehitystä realistisesti. Vanhemman tulee ymmärtää myös perusluottamuksen merkitys lapsen kasvuilmapiirissä.

Vanhemmuuteen kuuluvat biologinen, sosiaalinen, taloudellinen, moraalinen ja emotionaalinen ulottuvuus. Lisäksi vanhemmuutta säätelevät yleiset kasvatuskäsitykset ja lainsäädäntö. Nämä kaikki on otettava huomioon kun vanhemmuuden vahvistamisen tarvetta tarkastellaan. (Pitkänen 2011, 18–19.)

Hirsjärven ja Huttusen teoksessa Johdatus kasvatustieteeseen (1995) Goldstein, Freud & Solnit (1973,1980) erottavat vanhemmuuden käsitteessä biologisen, sosiaalisen ja psykologisen vanhemmuuden. Kasvatuksellisesti merkittävimmissä asemassa ovat psykologiset vanhemmat eli he, jotka saavat lapsen mielessä vanhemman aseman. Keskeisimpiä lapsen ja vanhemman välisen psykologisen suhteen sisältöjä ovat heidän välinen kiintymys ja lapsen samastuminen vanhempaansa. Psykologiseen vanhemmuuteen liittyy kasvatuksellisesti tärkeitä piirteitä, kuten jatkuvaa lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta sekä päivittäisistä tarpeista ja hyvinvoinnista huolehtimista. Psykologinen vanhempi on välttämätön, jotta lapsi voi kehittyä normaalisti. Jotta lapselle

kehittyy terve itsekunnioitus, on välttämätöntä, että hänellä on ainakin yksin aikuinen jota rakastaa ja jonka rakkauden hän voi tuntea. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 53–55.)

Myös teologi ja terapeutti Tommy Hellsten kuvaa psykologisen vanhemmuuden piirteitä kirjassaan Vanhemmuus – vastuullista vallankäyttöä. Hänen mukaansa lapsen kanssa eläminen on prosessi, jossa aikuiselta vaaditaan rohkeutta asettua käytettäväksi niille lahjoineen ja ominaisuuksineen, joita hän itse on saanut. Rohkeus on uskallusta kuunnella itseään ja asettua aitona ihmisenä myös omaan kasvuprosessiin, johon vanhemman ja kasvattajan tehtävä vanhemman haastaa. (Hellsten 2000, 9.) Hellstenin mukaan vanhemmuudessa on kyse valinnoista, siitä, että huolehditaan siitä mikä on lapselle tärkeää. Vanhempien valintoja ohjaa se, mikä on heille arvokasta. Arvojen muutoksessa on kyse syvällisestä elämänmuutoksesta, joka vaatii aikaa. Muutos on mahdollista, kun asiaan aletaan kiinnittää huomiota ja vanhemmuuteen suhtaudutaan uudella kiinnostuksella. (Hellsten 2000, 18.) Tavoitteena on perheen toimintakulttuurin muutos, jota Hämäläinenkin (1987) kuvaa vanhempainkasvatusteoriassaan. Tähän kasvuprosessiin on mahdollista saada tukea vanhempainkoulusta.

Hämäläisen (1987, 15) mukaan vanhempi tarvitsee tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja kasvatuksesta ja myös lapselle suotuisista kasvuolosuhteista, hyvinvoinnista ja terveydestä. Näin ollen esimerkiksi lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen ymmärtäminen auttaa vanhempaa pohtimaan lapsensa käyttäytymistä. Ihminen voi säilyttää saamansa kiintymyssuhdemallin aikuisikään asti, ja näin myös usein siirtää sen omille lapsilleen. Tällöin vanhemmuuden tukemista voidaan perustella kiintymyssuhdeteorialla ja turvallisella kiintymyssuhteella.

Kiintymyssuhdeteorialla tarkoitetaan brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn ajatusta siitä, että lapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuudentunne sekä pyrkimys pysyä mahdollisimman lähellä hoivaavaa aikuista. Hoivaavaan aikuiseen turvallisesti kiintynyt lapsi kokee, että hänen ympäristössään asiat tapahtuvat johdonmukaisesti. Kokemukseensa perustuen lapsi suosii sellaisia käyttäytymismalleja, jotka tuovat hoivaajan luokseen, ja hylkii malleja, jotka vievät hoivaajan pois. Lapsen käyttäytymismallissa keskeistä on kokemus siitä, kuinka hyväksyttäväksi lapsi kokee itsensä aikuisen silmissä, ja kuinka aikuinen reagoi lapsen aloitteisiin. Herkkävireisellä kohtaamisella ja lapsen tunneilmaisuihin ja toimintoihin vastaamisella on ensisijainen merkitys lapsen minäkuvan ja vuorovaikutuskyvyn kannalta. (Sinkkonen 2004. Viitattu 7.2.2015.)

Turvalliseen kiintymyssuhteeseen kuuluu, että aikuinen asettaa lapsen toiminnalle rajoja. Webster-Strattonin mukaan (2010, 70) lapsen hyvän käytöksen kehittämisen ja palkitsemisen lisäksi myös rajojen asettaminen on tärkeää ja välttämätöntä, kun halutaan rajoittaa lapsen epäasiallista käytöstä. Johdonmukaiset rajat auttavat lasta tuntemaan olonsa turvalliseksi ja rauhalliseksi. Kaikki lapset koettelevat vanhempiensa sääntöjä ja käskyjä. Tällöin vanhempi voi esimerkiksi tarjota lapselle vaihtoehtoja, suunnata hänen huomionsa uusiin asioihin, ja tarvittaessa estää fyysisesti lapsen toimintaa. Ihmeelliset vuodet -kirjassaan Webster-Stratton kertoo esimerkein niitä ongelmia, joita vanhemmat voivat kohdata asettaessaan lapsilleen rajoja, sekä ohjeita ja tehokkaita tapoja antaa käskyjä.

Kiintymyssuhde voi olla lapselle myös haitallinen, jos se on turvaton eli välttelevä tai ristiriitainen. Välttelevässä kiintymyssuhteessa painottuvat loogisuus ja järkipärisyys. Tällöin lapsi oppii hillitsemään itseään hyvin mutta ei opi ilmaisemaan tunteitaan, ja voi ääritapauksissa menettää kokonaan yhteyden tunteisiinsa. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa hoivaaja on epäjohdonmukainen ja impulsiivinen eikä hoiva vastaa lapsen tarpeisiin. Tällöin lapsi kokee elävänsä ympäristössä joka on täynnä vaaroja, eikä hänellä ole niitä vastaan suojaa. Lapsen mieleen ei kehity syiden ja seurausten väliset suhteet. Syy epäjohdonmukaiselle hoivalle voi olla vanhemman ongelmat, kuten masennus tai alkoholismi. Joskus toimivaa kiintymyssuhdetta ei synny lapsen kasvuympäristön kaaottisuuden takia. (Sinkkonen 2004. Viitattu 21.1.2015.) Kiintymyssuhteeseen ja sen seurauksiin voidaan viitata vanhempainkoulussa, jotta vanhemmat pystyvät halutessaan muuttamaan toimintamalliaan ja samalla omiin lapsiinsa muodostuvaa kiintymyssuhdetta.

Neurobiologiset tutkimukset ovat vahvistaneet John Bowlbyn esittämiä käsityksiä varhaisten kokemusten kauaskantoisesta merkityksestä. Varhaisessa vaiheessa syntyvät vaikeat traumat sekä pitkäkestoinen stressi voivat aiheuttaa vahinkoa lapsen kehittyvälle keskushermostolle. Kiintymyssuhdeteorian havaintoja on alettu soveltaa myös psykoterapiassa ja lastensuojelussa. (Sinkkonen 2004. Viitattu 11.2.2015.)

Vanhempainkoulussa vanhemmuutta vahvistetaan käsittelemällä lapsiperheen arkeen liittyviä asioita, joissa vanhemmat saattavat kokea epävarmuutta, riittämättömyyttä tai epäonnistumisia. Nämä tunteet voivat uuvuttaa vanhempaa, ja usko omaan jaksamiseen ja vanhemmuuteen voi horjua. Webster-Strattonin Ihmeelliset vuodet -kirjassa kerrotaan, kuinka hyvät vuorovaikutustaidot auttavat perheenjäseniä toimimaan yhdessä ratkaistakseen ongelmat ja estääkseen tulevia ongelmia. Jotta vuorovaikutustaidoista olisi mahdollisimman paljon hyötyä, tulisi vanhempien

toimia hyvinä esimerkkeinä lapsilleen. Vanhempien tulee osata hillitä itseään ja hallita kielteisiä ajatuksia ja tunteitaan, kuten vihaa, syyllisyydentunteita, ahdistusta ja masennusta. Tarkoituksena on saada vanhempi tunnistamaan niitä vuorovaikutuksen alueita, joilla hän itse kokee tarvetta kehittyä. (Webster-Stratton 2010, 182.)

Lapsen ja vanhemman välisen toimivan ja hyvän vuorovaikutussuhteen merkkejä on monia. Vanhemman on tärkeää reagoida lapsen vuorovaikutusaloitteisiin ja käyttää useita eri kontaktikeinoja kuten katsekontaktia, hymyä, jutustelua, yhdessä toimintaa, sekä kosketus- ja kehokontaktia. Lapsen ja vanhemman suhteessa on leikillisyyttä ja iloa, ja vanhempi osallistuu lapsensa kokemuksiin myös tunnetasolla. Vanhemman tehtävä on valmistaa lasta uusiin tilanteisiin kertomalla hänelle niistä etukäteen. Hyvään kasvuun lapsi tarvitsee aikuisia, jotka sietävät lapsen kielteisiäkin tunteita eivätkä rankaise niiden ilmaisemisesta. Tämä on ristiriidassa suomalaisen kasvatuskulttuurin perinteen kanssa, jonka mukaan pettymyksen osoittaminen ja kiukku on huonoa käytöstä, johon ei pidä reagoida millään tavalla. (Sinkkonen 2004. Viitattu 11.2.2015.)

Oletetaan, että vanhemmat pyrkivät aina toimimaan perheensä ja lastensa parhaaksi, sen tietämyksen ja taidon perusteella, mikä heillä sillä hetkellä on. Oikeaa, tutkittua ja luotettavaa tietoa lisäämällä vanhemmat voivat halutessaan kehittää omia vanhemmuuden taitojaan, ja tähän vanhempainkoulumenetelmä tarjoaa yhdenlaisen mahdollisuuden. Webster-Strattonin (2010, 23) tutkimusmateriaalit osoittavat, että hänen kursseilleen osallistuneet vanhemmat ovat kertoneet luottavansa itseensä enemmän, olevansa hoivaavampia ja vastaanottavaisempia vanhempia.

Hämäläinen (1987) pitää vanhempainkasvatuksen etuna sitä, että itseensä luottava ja vahvat vanhemmuuden taidot omaava vanhempi jaksaa paremmin vanhemmuuteen kuuluvien haasteiden kanssa. Vanhemmuutta kannattaa siis tukea sekä vanhemman että lapsen hyvinvoinnin vuoksi. Vanhemman oma hyvinvointi, jaksaminen, itsetunto sekä oma kokemus riittävän hyvästä vanhemmuudesta ovat perusta sille, millainen vanhempi hän lapselleen on. Lapsen lisäksi vanhemman on huolehdittava myös itsestään.

2.2 Vanhempainkasvatus

Vanhempainkoulutoiminnassa toteutuvat vahvasti vanhempainkasvatuskäsitteen periaatteet. Ensisijaisesti vanhempainkasvatuksen tarkoitus on tukea perhettä sen kasvatustehtävässä. Kun

vanhemmuutta pyritään tukemaan tiedolla, neuvoilla ja ohjauksella, voidaan toimintaa kutsua vanhempainkasvatukseksi. Tietoa ja taitoja voidaan tarjota suullisesti, kirjallisesti ja myös käytännön esimerkein. Jokainen vanhempi tarvitsee tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja kasvatuksesta ja myös lapselle suotuisista kasvuolosuhteista, hyvinvoinnista ja terveydestä. Lapsen kehitys ja sen tukeminen kytketään laajasti koko perheen hyvinvointiin, tunneilmastoon, vuorovaikutussuhteisiin ja elämäntapaan, kattaen perhe-elämän kaikki alueet. Vanhemman on hyvä pohtia, millainen hän itse on kasvattajana ja vanhempana, ja kuinka voisi vanhempana kehittymällä parantaa lapsensa hyvinvointia tai perheen sisäistä vuorovaikutusta. Lapsella on oikeus sellaisiin vanhempiin, jotka kykenevät turvaamaan hänelle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin. (Hämäläinen 1987, 13–15). Hämäläinen kuvaa vanhempainkasvatusta osana modernin yhteiskunnan sosiaalityötä ja sosiaalipolitiikkaa. Myös lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2005, 270) pitää vanhempainohjausta yhtenä vaikuttavimmista hoitomuodoista.

Erityisesti oppimisteoreettisesti suuntautuneet tutkijat pitävät vanhempainkasvatusta toimivana lapsen käyttäytymisen muuttamisen ja muotoilemisen strategiana. Hämäläinen (1987, 12–13) viittaa Bijouhun (1984, 16) ja Hopkinsiin (1984, 27), joiden mukaan on muutettava lapselle merkittävien henkilöiden eli yleensä vanhempien käyttäytymistä silloin, kun tavoitteena on muuttaa lapsen käyttäytymistä.

Ilmeelliset vuodet -vanhempainkoulutoimintamallissa interventio kohdistuu vanhempiin ja vanhemmuuteen, ja tavoitteena on saada aikaan pysyvä muutos perheen ja vanhempien toimintakulttuurissa. Toiminnan perustana oleva opas perustuu psykologian behaviorismin periaatteille siitä, miten käyttäytyminen opitaan ja miten sitä muutetaan. (Webster-Stratton 2010, 18.) Jyväskylän ammattikorkeakoulun oppimismateriaalissa viitataan Savaan (1993, 18) ja Tynjälään (1999, 29–31). Sava määrittää behaviorismin pedagogisiksi periaatteiksi vahvistamisen ja välittömän palautteen periaatteet, opetettavan aineksen pilkkomisen pieniin osiin ja virheellisten vastausten nopeaan sivuuttamiseen. Vanhempainkasvatuksessa esiin tuleva behavioristinen piirre on ulkopuolelta tuleva vahvistus käyttäytymisen muuttumiseksi. (Tynjälä, 1999.) (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, viitattu 10.11.2014.) Kokeiltuaan vanhempainkoulun menetelmiä vanhemmat voivat itse havaita muutoksen perheen ilmapiirissä ja lapsen käyttäytymisessä. Myönteinen muutos kannustaa jatkamaan harjoiteltujen menetelmien käyttöä.

2.3 Ihmeelliset vuodet –toimintamalli

Ihmeelliset vuodet -vanhempainkoulun ohjelmaa on kehittänyt 25 vuoden ajan yhdysvaltalainen psykologi Carolyn Webster-Stratton. Ohjelma on tarkoitettu alun perin 3–8 -vuotiaiden käytöshäiriöisten lasten vanhemmille. Vanhemmat osallistuvat heille tarkoitettuihin ryhmätapaamisiin. Ohjelman tarkoituksena on vähentää lasten käytöshäiriöitä vahvistamalla vanhemmuuden toimintamalleja, edistää myönteisiä kasvatustapojen menetelmiä ja auttaa lapsia käsittelemään käytöshäiriöitään, ohjata vanhempia tukemaan lapsen kasvua tutkitusti toimivilla menetelmillä sekä parantaa vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta. Ryhmänohjaajien ja vanhempien yhteistyöllä pyritään käynnistämään tarvittava muutos kasvatustapojen menetelmässä ja tarjoamaan vanhemmille uusia, vaihtoehtoisia toimintatapoja. Ohjelman mukaan ryhmät kokoontuvat 12–14 kertaa viikoittain, kaksi tuntia kerrallaan. Vanhemmat osallistuvat ryhmiin ilman lapsia. (Pulkkinen & Rantakokko 2011, 9. Viitattu 15.10.2014.)

Käytännössä on huomattu, että ohjelmasta voivat hyötyä kaikenlaiset perheet, ja että menetelmillä voidaan ennaltaehkäistä perheiden vakavampia ongelmia. Vanhempainkouluun osallistuneet vanhemmat ovat kokeneet käsitellyt aiheet yleispäteviksi, ja että samanlaisia ongelmia voi olla kaikilla lapsiperheillä (Montonen & Aspelin 2009, 11). Tämä kertoo siitä, että ohjelma on hyödyksi muillekin kuin vain erityistä tukea tarvitseville lapsille ja ns. ”ongelmaperheille”.

Oulunkaareissa toimintamallin käytön lyhyen aikavälin tavoitteeksi on kirjattu lapsen käytösongelmien, kuten tottelemattomuuden, aggressiivisen ja häiritsevän käytöksen vähentyminen. Pitemmän aikavälin tavoitteena on ennaltaehkäistä syrjäytymistä, alkoholin ja huumeiden väärinkäyttöä, rikollisuutta sekä väkivaltaista käyttäytymistä. Toiminnalla pyritään myös parantamaan lapsen sosiaalisia taitoja ja tunneälyä, sekä lisäämään ongelmaratkaisutaitoja niin aikuisten kuin toisten lasten kanssa. (Oulunkaari, KASTE, vanhempainkoulu –moniste.)

Kevätkaudella 2014 Oulunkaaren alueella kokoontuneissa vanhempainkouluryhmissä vanhemmat saivat tietoa ja neuvoja mm. lapsen haastavan käytöksen kohtaamiseen, lapsen ja vanhemman välisen leikin kehittämiseen, palkitsemiseen ja kehumiseen, rajojen ja jäähyjen asettamiseen ja rakentavampiin vuorovaikutustaitoihin. Aiheita käsiteltiin keskustelemalla, ryhmäharjoituksina sekä kotitehtävin. Ryhmäläisten välinen vertaistuki koettiin tärkeäksi. Alkuperäiseen ohjelmaan kuuluvat roolileikit jätettiin vanhempien toiveesta kokonaan pois, samoin osa koulutusmateriaaliin kuuluvista videoista koettiin turhiksi ja teennäisiksi ja jätettiin tästä syystä vähemmälle huomiolle.

Näin toimintaa muokattiin enemmän vanhempien toiveiden mukaiseksi, ja käytettäväksi jäänyt aika saatiin hyödynnettyä yhteisenä keskusteluna. (Vanhempainkoulun kehittämispalaverin muistiinpanot 4.6.2014.) Samansuuntaisia kokemuksia on luettavissa myös Omaiset mielenterveys-työn tukena, Uudenmaan yhdistys ry:n toteuttaman Vertti 2 –hankeen loppuraportissa. Siinä vanhemmat kertoivat käytetyistä opetusmetodeista kokeneensa hyödyttömimmiksi ja pitäneensä vähiten roolileikeistä ja videoista. (Seppänen & Hietala. Viitattu 22.11.2014.)

Vanhempainkoulun ajaksi perheiden lapsille järjestettiin lastenhoito, joten sen puuttuminen ei ollut esteenä ryhmään osallistumiselle. Lastenhoidosta vastasivat perhepalveluiden perhetyöntekijät ja lapsiperheiden kotipalvelun työntekijät. Vanhempainkoulu oli perheille maksutonta.

2.4 Vanhempainkoulu osana perhepalveluja

Oulunkaarella perhepalveluihin sisältyvät neuvolatyö, kouluterveydenhuolto, koulukuraattorin ja puheterapeutin palvelut sekä perheiden ja lasten sosiaalityö. Perheiden ja lasten sosiaalityö sisältää kasvatus- ja perheneuvontapalvelut, lapsiperheiden kotipalvelun, lastensuojelun, perhetyön ja perheoikeudelliset palvelut. (Oulunkaari 2015. Viitattu 14.2.2015)

Perhetyöllä tarkoitetaan lapsiperheiden kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista (Karvo 2004, 1). Perhetyö voi liittyä vanhemmuuden tukemiseen, ohjaamiseen lasten kasvatuksessa ja hoidossa, kodin arkirutiinien ja arjen hallintaan sekä perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa, erilaisissa tilanteissa. Näiden lisäksi perheen vuorovaikutustaitoja voidaan tukea, auttaa laajentamaan sosiaalisia verkostoja ja ehkäistä syrjäytymistä. (THL, Lastensuojelun käsikirja 2014. Viitattu 19.9.2014.)

Vanhempainkoulutoiminta voi olla perheen hyvinvointia tukevaa perhetyötä. Vanhemmat voivat osallistua vanhempainkouluun oma-aloitteisesti ja siksi, että ovat kiinnostuneet lapsen kasvusta, kehityksestä sekä perheen sisäisestä vuorovaikutuksesta. Tällöin he saavat lisää varmuutta ja tukea vanhemmuuteen, ennen kuin perheellä on suurempia ongelmia ollutkaan tai tarvetta lastensuojelupalveluille tai perhetyölle.

Vanhempainkouluun osallistuminen voi olla myös osana perheen asiakassuunnitelmassa, joka sosiaalityöntekijän kanssa on tehty. Tällöin vanhempainkoulu toimii tehostetun perhetyön mene-

telmänä, ja on työväline korjata esimerkiksi perheen jäsenten välisiä vuorovaikutustaitoja, tai mahdollisuus lisätä keinoja ja taitoja vanhemmuuteen.

2.5 Ennaltaehkäisevän perhetyön kehittäminen Oulunkaareissa

Uusia keinoja perheiden ja vanhemmuuden tukemiseen tarvitaan, jotta voidaan vastata kasvavaan avoimuuden palveluiden tarpeeseen. Kaikki ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen perheiden ongelmiin on kannattavaa, koska se vahvistaa vanhemmuuden taitoja, pienentää tulevaisuuden kalliita erityispalveluiden tarpeita ja kustannuksia ja vähentää perheiden inhimillistä kärsimystä ja pahoinvointia.

Oulunkaaren seutukunnan alueella on vuodesta 2012 alkaen ollut tarjolla Ihmeelliset vuodet – toimintamallin mukaista vanhempainkoulutoimintaa, jotta vanhemmille olisi tarjolla enemmän tukea ja ohjausta haastavissa kasvatustilanteissa. Vuonna 2010 toimintamalli nousi esille Tukeva1 ja Tukeva2 –hankkeiden myötä. Tukeva-hankkeiden tavoitteena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa. Oulunkaaren kuntayhtymän osahankkeessa lähdettiin kehittämään perhekeskustoimintaa, jonka myötä alueelle luotiin uusia perheiden hyvinvointia edistäviä toimintatapoja, joilla tuetaan äitiyden, isyyden ja vanhemmuuden taitojen kasvua ja otetaan perheiden huolia puheeksi. Osahankkeen tuomia toimintoja tarjotaan alueen kaikille lapsiperheille. (Leppälä-Hast 2010. Lapsiperheiden hyvinvointihanke TUKEVAN raportti. Viitattu 2.11.2014.)

Vanhempainkoulutoiminnan käynnistäminen ja ryhmien ohjaajien kouluttaminen on osa Oulunkaareissa tehtävää perhetyön ja lastensuojelutyön kehittämistä, joka on kirjattu yhdeksi Pohjois-Suomen Lasten Kaste –hankkeen (1.2.2014–30.1.2016) tavoitteeksi. Lasten Kaste -hankkeen kehittämisteemoja ovat perhekeskustoiminta, oppilas- ja opiskelijahuolto sekä lastensuojelu. (Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hankkeen toimintasuunnitelma 2014, 3. Viitattu 29.9.2014.) Hankkeen tavoitteena on lisätä hyvinvointia ja osallisuutta lapsiperheiden arkeen, jolloin myös eriarvoisuus ja lasten ja nuorten syrjäytymisriski vähenee. Ehkäisevän lastensuojelun vahvistuksessa huostaanottojen tarpeen uskotaan vähentyvän. Oikea-aikaisen tuen kohdentuminen lapsiperheiden arjen erilaisiin kasvu- ja kehitysympäristöihin on yksi hankkeen periaatteista. Kehittämistyöllä haetaan palveluiden painopisteen siirtymistä kalliista erityispalveluista varhaiseen tukeen ja peruspalveluihin, eli kustannustehokkaampaa toimintaa. (Pohjois-Suomen Lasten Kaste -

hankkeen toimintasuunnitelma 2014, 3. Viitattu 29.9.2014.) Lisäksi hankkeen yhtenä osatavoitteena ja toimenpidekokonaisuutena on lastensuojelun työntekijöiden osaamisen vahvistaminen lasten ja perheiden kanssa työskentelyssä. Tähän pyritään mm. järjestämällä työntekijöille koulutusta vaikuttaviksi osoitetuista menetelmistä, joista yksi on Ihmeelliset vuodet –vanhempainkoulu. (Lasten Kaste -hankkeen hankesuunnitelma 2013, 25.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme on laadullinen, kuvaileva tutkimus, jonka toteuttamisessa yhdisteltiin erilaisia aineistonhankintamenetelmiä. Tutkimuksen aineisto kerättiin kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa kysyttiin asiakkaiden kokemuksia kyselylomakkeella, jolla saimme sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tuloksia. Laatimamme kysymykset perustuivat Ihmeelliset Vuodet – vanhempainkoulun tavoitteisiin. Toisessa vaiheessa kyselyn tulokset annettiin vanhempainkoulujen ohjaajille laadullisesti arvioitavaksi. Tämä toteutettiin ryhmähaastatteluna.

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla vanhempien kokemuksia osallistumisestaan vanhempainkoulutoimintaan Oulunkaaren alueella keväällä 2014 heidän itsensä kuvailemana. Tarkoituksena on myös kuvailla vanhempainkoulujen ohjaajien tulkintoja kyselyn tuloksista.

Opinnäytetyömme tavoitteena on saada tietoa siitä, kokivatko vanhemmat hyötyvänsä vanhempainkouluun osallistumisesta. Tavoitteena on, että ryhmien ohjaajat voivat arvioida vanhempainkoulutoiminnan kehittämistarvetta ja tuloksellisuutta perhetyön menetelmänä tutkimuksesta saadun asiakaspalautteen perusteella. Tätä tietoa voidaan hyödyntää Oulunkaaren perhepalveluiden kehittämistyössä. Halutessaan Oulunkaaren perhepalvelut voivat käyttää opinnäytetyömme tuloksia, osallistujien ja vanhempainkouluohjaajien kokemuksia myös toiminnan esittelyyn ja sen olemassaolon perusteluun mm. toiminnan rahoittajille.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millaisia kokemuksia vanhemmilla on osallistumisestaan vanhempainkoulutoimintaan?
- 2) Miten vanhempainkoulua tulisi kehittää vanhempainkouluohjaajien arvioimana?

Omat oppimistavoitteemme sijoittuvat sosionomin kompetensseista asiakastyön osaamiseen, sosiaalialan eettiseen osaamiseen sekä yhteiskunnalliseen analyysitaitoon. Tulevina sosionomeina voimme opinnäytetyön myötä arvioida, voiko vanhempainkoulutoiminta olla sosiaalityön menetelmä, joka osallistaa asiakasta aktiiviseen yhteistyö- ja vuorovaikutussuhteeseen. Koska ryhmä

toimii useita viikkoja, ihmiset oppivat tuntemaan toisiaan, ja tällöin työntekijän on mahdollista oppia ymmärtämään asiakkaan tarpeet ja voimavarat kontekstisidonnaisesti.

Tavoitteenamme on oppia käyttämään tulevina ammattilaisina vanhempainkoulua yhtenä arkilähtöisenä asiakastyön menetelmänä, ja oppia sen hyödyt. Vanhempainkoulussa korostuu vertaistuen merkitys ja tuen merkitys yleensä arjen haasteissa. Myös haasteiden esilletuominen on tärkeää, sillä siitä voi olla apua monille perheille. Vanhempainkoulu luo tilaisuuksia ottaa huolia ja arkoja asioita puheeksi. Lisäksi toivomme löytävämmme tietoperustasta konkreettista hyötyä muuhun käytännön perhetyöhön.

Sosionomin tulee sisäistää sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet, sekä sitoutua toimimaan niiden mukaisesti. Sosionomin tulee edistää tasa-arvoa sekä suvaitsevaisuutta, ja pyrkiä ehkäisemään huono-osaisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2011, 18). Vanhemmilla on oikeus apuun ja palveluihin, ja lapsella on oikeus vähintään yhteen turvalliseen vanhempaan. Vanhemmuuden taitoja voidaan oppia ja opetella, eivätkä ne ole itsestään selviä sisäisiä taitoja. Sosionomin ammattitaitoon kuuluu ymmärtää yksilö ja yhteiskunnan välistä suhdetta, sekä nähdä yhteys sosiaalisten toimintaedellytysten ja yhteiskunnallisen päätöksenteon välillä. (Mäkinen ym. 2011, 19.) Tavoitteenamme on tuottaa hyödyllistä ja käyttökelpoista tietoa Oulunkaaren perhetyön kehittämiseen. Haluamme tuoda esille ennaltaehkäisevän työn sekä vanhempainkoulun merkityksen osana perhetyön kehittämistä. Lisäksi pohdimme opinnäytetyötä tehdessämme vanhempainkoulun merkitystä yksilö-, yhteisö- ja yhteiskunnallisilla tasoilla.

Yhtenä tavoitteenamme on tuoda vanhempainkouluun osallistuneiden vanhempien ääntä kuuluksi ja huomioiduksi, ja näin asiakkaiden osallisuus perhetyön kehittämisessä voi toteutua. Osallistumalla ja suostumalla opinnäytetyömme aineiston lähteeksi vanhemmat mahdollistivat heidän omakohtaisen ja ainutlaatuisen kokemustiedon hyödyntämisen.

3.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Opinnäytetyössämme tutkimme kokemusta ja kokemuksessa saatua tietoa, eli työssämme on fenomenologis-hermeneuttinen näkökulma. (Laine 2007, 28-33.) Kyselyllä saatu tieto oli yksilöllistä kuvausta siitä, kuinka osallistujat olivat kokeneet vanhempainkouluun osallistumisen. Ryhmä-

haastattelun tulokset kuvaavat, miten ohjaajat kokivat saamansa asiakaspalautteen ja mitä kehittämissuhteita ryhmähaastattelussa nousi kyselyn tulosten perusteella.

Suorsa kuvaa, kuinka ihmisen kokemukselle on luonteenomaista omakohtaisuus. Kokemus on aina muun muassa subjektiivinen, paikallinen, aikaan sidottu, ainutlaatuinen ja ruumiillinen, ja jokaiselle yksilöllä on poikkeuksetta subjektiivisia kokemuksia. Kokemusta tutkittaessa ei ole tavoitteena tutkimuskohteen selittäminen, ennustaminen ja kontrollointi, vaan kuvata ainutkertaisuutta tarkasti ja kattavasti. Suorsan mukaan ei ole itsestään selvää, kuinka subjektiivisia kokemuksia voidaan tieteellisesti tutkia. (Suorsa 2011, 174.) Haastattelu ei ole ainoa menetelmä, jolla kokemustietoa voidaan kerätä.

Tässä tutkimuksessa toteutuivat useat laadullisen tutkimuksen tunnusmerkit. Tutkittavien tapaus-ten määrä oli pieni ja otanta oli tarkoitukseen sopiva ja tarkkaan harkittu, kun tutkimuksen kohde-ryhmäksi valittiin tietyn ajanjakson vanhempainkouluryhmät ja -ohjaajat. Tutkimuksella ei ollut mitään hypoteesia eikä sillä pyritty tilastollisiin yleistyksiin, vaan olemme kuvailleet tuloksina sen, mitä kysely ja ryhmähaastattelu tuottivat. Myös asemamme tutkijana oli laadullisen tutkimuksen mukainen, eli meillä on ollut mahdollisuus toteuttaa tutkimus joustavasti. (Eskola & Suoranta 2001, 13-22.) Tutkimuksen joustavuutta lisäsi se, että käytimme menetelmänä BIKVA -arviointimenetelmää, joka koostuu useasta aineistonkeruuvaiheesta. BIKVA:n toisen vaiheen toteutimme ryhmähaastatteluna, joka on tyypillinen laadullisen aineisto keruumenetelmä. BIKVA-menetyksessä toteutuu myös triangulaation käsite, eli siinä on käytetty kahta aineistonkeruumenetelmää. (Kylmä & Juvakka 2012, 17.) Triangulaation hyötynä on parempi validiteetti ja lisäksi vältetään jonkin tietyn menetelmän aiheuttamat vinoutumat tai rajoitukset. (Järvenpää 2006. Viitattu 15.10.2015.) Kiviniemi kuvaa laadullista tutkimusta prosessina, joka muotoutuu ja kehittyy tutkimuksen edetessä, esimerkiksi tutkijan oman tietoisuuden lisääntyessä. (Kiviniemi 2007, 70.) Meidän työssämme kehittyminen näkyi siten, että tutkimus ei jäänyt pelkästään osallistujien kokemuksen kuvailuksi, vaan näkökulmasta tuli laajempi ja lisäksi työmenetelmän kehitystarvetta pohtiva. Aineiston analyysi suoritettiin aineistolähtöisesti, kuten laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkeihin kuuluu. (Eskola & Suoranta 2001, 19.) Tämä tarkoittaa tulkintojen tekemistä aineistosta käsin. (Järvenpää 2006. Viitattu 15.10.2015.) Tämä toteutui, kun vertasimme saamiamme tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin.

Kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen kuuluu praktinen ja emansipatorinen tiedonintressi. Praktisen tiedonintressin tavoitteena on inhimillisten merkitysten ymmärtäminen ja tulkinta. (Habermas.

Viitattu 15.10.2015.) Hanna Vilkkä kuvaa emansipatorisen tiedonintressin tarkoituksena uuden tiedon tuottamista, jonka intressinä on vapautuminen ja itsereflektio. Näin ihminen voi vapautua perinteen ohjaamasta ajattelusta ja olemisesta sekä tiedostamattomista valtasuhteista. (Vilkkä 2012. Viitattu 15.10.2015.)

3.3 Tutkimusmenetelmä

Sosiaalialalla tarvitaan tietoa ja välineitä työn kehittämiseen ja arviointiin. Arviointitutkimuksilla saadaan tietoa mm. työn vaikuttavuudesta, jota yhä enemmän edellytetään sosiaalipalveluilta ja sosiaalityöltä. Arvioinnilla saadaan tietoa asiakkaiden tarpeista, työn tavoitteista ja työmenetelmistä, jolloin asiakkaiden saamaa palvelua voidaan kehittää vastaamaan paremmin heidän tarpeitaan. Asiakkaita osallistavalle arviointimenetelmälle on ominaista se, että palvelujen tarjoaja, työntekijä ja asiakas ovat tasavertaisessa asemassa. Kun asiakkaat ovat mukana arvioinnissa, saadaan luotua yhteys asiakkaan ongelmien ymmärtämisen ja kehitettävän palvelun välille. Tällöin lähtökohtana ovat asiakkaiden näkemykset palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta. (THL. Asiakassosiaalityön vaikuttavuuden arviointi; THL. Bikva-malli.; THL. Osallistava ja valtaistava arviointi. Viitattu 15.4.2015.)

Sovelsimme tutkimusmenetelmänä asiakaslähtöistä arviointimenetelmää, BIKVA-mallia. BIKVA-malli on kehitetty alun perin sosiaalipsykiatrian alalla Tanskassa ja julkaistu ensimmäisen kerran vuonna 1996. Arviointimallin kehittämisen taustalla on se, että 1990-luvulla alettiin vaatia entistä enemmän asiakkaiden ottamista mukaan arviointeihin. BIKVA-malli on todettu toimivaksi nykyisen sosiaalityön haastamiseen ja uusien ideoiden luomiseen interventioiden kehittämiseksi ja sillä voidaan täydentää perinteisiä asiakastytyväisyyskyselyitä. BIKVA-mallissa asiakkaalla on keskeinen rooli. Heillä on tietoa josta voi olla hyötyä julkisen sektorin kehittämisessä. Arviointiprosessi on oppimislähtöinen ja sen odotetaan voivan vaikuttaa menetelmien kehittämiseen. (Krogstrup 2004, 7,15. Viitattu 19.2.2015.)

BIKVA-mallin toteuttamiseen kuuluu neljä eri vaihetta, joista opinnäytetyössämme toteutimme vaiheet 1 ja 2. Ensimmäisessä vaiheessa asiakkaat kertovat kokemuksistaan ja antavat subjektiivisia laatuarvioiteja. Toisessa vaiheessa saatu palaute esitellään kenttätöntekijöille ja he pohtivat omaa toimintaansa. Kolmannessa vaiheessa aikaisempien vaiheiden palautteet esitetään hallintojohdolle, jonka tarkoituksena on pohtia syitä asiakkaiden ja työntekijöiden palautteeseen.

Neljännessä vaiheessa tulokset esitellään poliittisille päättäjille, jotka tekevät omat arvionsa aikaisemmilta ryhmiltä saaduista palautteista. (Krogstrup 2004,15. Viitattu 19.2.2015.) Halutessaan Oulunkaaren perhepalvelut voi jatkaa arviointiprosessia toteuttamalla BIKVA -menetelmän vaiheet kolme ja neljä esittelemällä tutkimuksen tulokset omalle johdolle ja poliittisille päättäjille.

3.4 Kohderyhmä ja aineiston hankinta

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin kaikki ne vanhemmat, jotka osallistuivat Oulunkaaren kuntayhtymän järjestämään vanhempainkouluun kevään 2014 aikana. Tuolloin vanhempainkouluihin osallistui vanhempia viidestätoista eri perheestä. Joistakin perheistä osallistuivat molemmat vanhemmat. Vanhempainkoulutoiminta tällä alueella on uudenlainen vanhemmuuden tukemisen menetelmä, eikä siitä ole tehty aikaisemmin opinnäytetyötä. Keväällä 2014 toimintaa oli samanaikaisesti usealla paikkakunnalla, ja osallistujien kokemukset olivat vielä tuoreessa muistissa aikaisempiin ryhmiin verraten. Kevään 2015 ryhmiä ei valittu mukaan, koska heidän vanhempainkouluryhmänsä eivät suunnitelmavaiheessa vielä olleet päättäneet, eikä vanhempainkoulun vaikutukset voi vielä näkyä näiden perheiden elämässä. Vuosi vanhempainkoulun päättymisestä oli mielestämme hyvä aika selvittää, olivatko vanhempainkoulun opit jääneet perheissä elämään. Kyseilyn avulla osallistujat voivat palauttaa mieliinsä vuosi sitten käymäänsä vanhempainkoulua. Nyt vanhempien oli mahdollista pohtia, olivatko vanhempainkoulussa käsitellyt aiheet, neuvot ja menetelmät osa heidän tämänhetkistä vanhemmuutta, vai oliko heidän vanhemmuutensa säilynyt samanlaisena kuin ennen vanhempainkoulua, ilman minkään toimintamallin muuttumista.

Opinnäytetyön toinen kohderyhmä olivat vanhempainkouluja ohjanneet seitsemän työntekijää, jotka muodostavat moniammatillisen osaajajoukon. Ohjaajina toimii varhaiskasvatuksen työntekijöitä, sosiaalitoimen perhetyöntekijöitä ja terveydenhuollon ammattilaisia. He toimivat BIKVA-arviointimenetelmän toisessa vaiheessa arviointia suorittavina työntekijöinä, joille asiakaslähtöinen palaute on tärkeää heidän oman työssä kehittymisen kannalta.

Aineisto kerättiin kahdessa eri vaiheessa. BIKVAn vaiheen yksi eli asiakaskokemusten keräämisen toteutimme kirjekyselynä. Olimme laatineet kyselylomakkeen, jossa on strukturoituja, avoimia ja asteikkoihin perustuvia kysymyksiä (liite 2). Hyvä kyselylomake on kokonaisuus, jossa toteutuvat sekä sisällölliset että tilastolliset näkökohdat (Vehkalahti 2014, 20). Tietojenkäsittelyn opettaja lehtori Kirsi Jokinen tarkisti laatimamme lomakkeen ja totesi sen hyvin laadituksi ja toimivaksi.

Tavoitteena oli, että vanhemmat voivat halutessaan vastata kyselyyn omia kokemuksiaan monipuolisesti kuvaillen. Kyselylomake oli kaksiosainen. Aluksi kysyimme vanhempien kokemuksia vanhempainkoulun sisällöstä ja käsitellyistä aihealueista. Toisessa osassa kysyimme vanhempien kokemuksia vanhempainkoulun toteutuksesta ja ohjaajien työskentelystä. Koska tavoitteena oli saada kokemustietoa kaikilta osallistujilta, ei vastaajien taustatietojen kysymiselle ollut tarvetta eikä perusteluita.

Kyselylomakkeen laatimisessa oli tärkeä huomioida, että kysymykset kattoivat kaikki vanhempainkoulun tavoitteet, kysymykset olivat ymmärrettäviä ja eri vastausmahdollisuudet ja vaihtoehdot oli mietitty ja huomioitu. Monivalintakysymysten lisäksi olimme laatineet avoimia kysymyksiä, joilla vastaaja voi perustella, kuvailla tai syventää vastaustaan. Tällöin kokemustiedon kuvaaminen oli yksilöllisempää ja syvempää, kuin pelkästään rastittamalla monivalintakysymyksiä. Tulosten analysoinnissa monivalintakysymykset mahdollistivat vastausten määrällisen vertailun ja suorien jakaumien tarkastelun, joten niidenkin tuottama tieto oli merkittävää.

Vanhemmille lähetettiin saatekirje (liite 1), kyselylomake (liite 2) sekä postimerkillä varustettu palautuskuori. Vanhemmat tavoitettiin vanhempainkouluryhmien ohjaajien avulla, sillä osallistujatiedot olivat ainoastaan heillä. Kirjeet lähetettiin Oulunkaaren kuntayhtymästä neuvolapalveluiden esimiehen koottua kaikkien osallistujien yhteystiedot ryhmien ohjaajilta. Opinnäytetyön tekijöille ei vastaajien henkilöllisyyttä, asuinpaikkaa, tai perheen muita tietoja tullut tietoon. Kirjeitä lähetettiin 17 kappaletta, ja palautusaikaa oli kaksi viikkoa. Kyselyyn vastasi neljä vanhempaa, ja he palauttivat kyselylomakkeen opiskelijoiden käyttöön postitse.

Kyselylomaketietojen kattavuutta pyritään lisäämään lomakkeita karhuamalla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 222). Tässä opinnäytetyössä uusien kyselylomakkeiden toimittamista vaikeutti se, ettei vastaamatta jättäneitä henkilöitä voitu tietää, ja uudet kyselylomakkeet olisi pitänyt lähettää kaikille vanhemmille. Mikäli näin olisi tehty, olisi kyselylomakkeen liitteeksi pitänyt laatia uusi saatekirje, jossa toisen kirjeen lähettämistä olisi selvennetty. Vastausajan umpeuduttua neuvolapalveluiden esimies lähetti vielä muistutustekstiviestit osallistujille, jotta vastausprosentti olisi ollut korkeampi. Muistutuksista huolimatta kyselyitä ei palautunut enempää.

BIKVA-menetelmän toisen vaiheen ensisijainen tavoite on, että työntekijät pohtivat omaa toimintaansa ja tekevät oman laadullisen arvionsa kehittämistarpeista. Toinen vaihe toteutettiin BIKVAN ohjeistuksen mukaan ryhmähaastatteluna, jonka lähtökohtana olivat kyselystä saadut tulokset.

Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto, koska samalla saadaan tietoja usealta henkilöltä yhtä aikaa (Hirsjärvi ym. 2013, 210). Krogstrupin (2004, 11) mukaan ryhmähaastattelulla saa usean henkilön työstämää, vivahteikkaampaa palautetta kuin yksilöhaastatteluilla. Lisäksi Krogstrup pitää ryhmähaastattelun etuna sitä, ettei saatu aineisto ole henkilökohtaista eikä tunnepitoista, ja soveltuu paremmin sosiaalityön arviointiin.

Ryhmähaastatteluun laadittiin kysymykset kyselyn tulosten perusteella BIKVA:n ohjetta soveltaen muotoon ”Osallistujat kokevat [...]. Mistä se mielestäsi kertoo?” Ryhmähaastattelu ei siis perustu avoimiin kysymyksiin, vaan lähtökohtana on asiakaspalautteen perusteella laadittu haastatteluohje. (Krogstrup 2004, 21.) Ryhmähaastatteluun eli toiseen aineistonhankintavaiheeseen osallistui kahdeksan Oulunkaaren työntekijää. Ryhmähaastattelu järjestettiin lissä Micropoliksessa Oulunkaaren kuntayhtymän kokoustilassa. Tila oli rauhallinen ja tunnelma avoin ja lämminhenkinen, ja tilaisuus aloitettiin aamukahvien ääressä. Paikalla oli kuusi vanhempainkouluryhmien ohjaajaa, joista yksi oli uusi, ensi syksynä aloittava ohjaaja. Kaksi ohjaajaa osallistui ryhmähaastatteluun videoneuvottelun välityksellä. Ohjaajat osallistuivat haastatteluun innokkaasti ja keskustelu oli runsasta ja luontevaa. Videoyhteyden päässä olleet ohjaajat kertoivat mielipiteitään ja kommenttejaan yleensä sen jälkeen, kun muu ryhmä oli keskustellut. Ryhmähaastattelun ainoa häiriötekijä oli videoneuvottelutekniikan aiheuttama häiriö Powerpoint-diojen päivittämisessä.

Esittelimme tulokset PowerPoint –diaina aihekokonaisuuksittain eli Ihmeelliset Vuodet – vanhempainkoulumallin tavoitteiden mukaisesti, ja tuloksista keskusteltiin jaksoittain. Ryhmähaastattelussa pohdittiin, mihin vanhempien kokemukset ohjaajien mielestä perustuvat, ja oliko vanhempainkoulutoiminnan tavoitteita saavutettu. Ryhmähaastattelu nauhoitettiin kahdella diginauhurilla ja lisäksi kirjoitettiin muistiinpanoja ohjaajien kommentteista sitä mukaa, kun ryhmähaastattelu eteni laatimamme haastatteluohjeen mukaisesti. Ryhmähaastattelu kesti kaksi tuntia.

3.5 Aineiston analyysi

Käytimme ymmärtämiseen pyrkivää analyysitapaa. (Hirsjärvi ym. 2013, 224.) Koska aineistonhankinta tehtiin kahdessa vaiheessa, tutkimukseen kuului myös kaksi aineiston analyysiä. Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Ensimmäisessä analyysissä käsitelimme kyselyn vastaukset. Toisessa analyysissä teemoitimme ja tiivistimme ryhmähaastattelun aineiston. Tiivistämisen tavoitteena

on informaationarvon kasvattaminen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä, kadottamatta silti sen sisältämää tietoa (Taanila 2007. Viitattu 14.10.2015.)

Palautuneet vastaukset analysoitiin ennen työntekijöiden ryhmähaastattelua. Käsitelimme osaa kyselylomakkeen vastauksista kvantitatiivisina tuloksina ja osaa kvalitatiivisina. Myös osittain täytetyt kyselylomakkeet otettiin analyysissä huomioon. Olisi tuhlausta hylätä paperi, jossa oli vastattu lähes kaikkiin kysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 221-222.)

Vastaukset syötettiin Webropol-ohjelmaan, jotta tuloksista saatiin helposti Power Point –diat ja taulukot ryhmähaastattelussa esitettäväksi. Monivalintakysymysten ja Likertin asteikoilla esitettyjen kysymysten vastauksista saatiin suoria jakaumia. Avoimien kysymysten vastaukset syötettiin Webropol-ohjelmaan ilman tiivistämistä, koska niitä oli kohtuullisen vähän eikä niiden yksilöllistä informaatiota haluttu rajata ennen ohjaajille esittämistä. BIKVA-menetelmässä asiakaspalautte jaotellaan sen mukaan, kenen kannalta saatu palaute on tärkeää. Tällöin kenttätyöntekijöille kohdistetaan vain se palaute, joka koskee heitä, ja esimerkiksi johdolle merkittävä palaute siirtyy käsiteltäväksi vaiheeseen kolme. (Krogstrup 2004, 16, 19-21.) Kyselyn vastauksia analysoitaessa huomattiin, että kaikki kyselystä saatu aineisto oli tarpeen esitellä ryhmien ohjaajille, eikä edellä mainittua jaottelua tarvittu.

Ryhmähaastattelun digitallenteet purettiin tekstimuotoon, ja kirjoitettiin pääosin yleiskielen mukaiseksi muutamia suoria lainauksia muuttamatta. Kun digitallenteet muutettiin tekstimuotoon, materiaalia syntyi noin 11 sivua ja 2908 sanaa. Ryhmähaastattelusta saatu aineisto käsiteltiin ja analysoitiin teemoittelemalla ja tiivistämällä. Teemoittelu tehtiin aihealueittain kyselylomakkeen rakenteen mukaisesti. Aiheita olivat vanhempainkoulussa käsitellyt eri sisältökokonaisuudet sekä vanhempien kokemukset käytännön toteutuksesta. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle vastaajalle. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173.) Lisäksi kokosimme yhteen ryhmähaastatteluaineiston eri kohdista samoja ydinasioita käsitteleviä vastauksia ja tiivistimme niitä vanhempainkoulun aihealueittain. Tiivistämisestä voidaan käyttää myös termiä pelkistäminen. Pelkistettäessä tai tiivistettäessä merkitykselliset ilmaisut tiivistetään niin, että niiden olennainen sisältö säilyy (Kylmä & Juvakka 2012, 117). Teemoittelu ja tiivistäminen oli tarpeen, koska aineistossa oli paljon toistoa sekä tutkimuskysymysten kannalta epäolennaista tietoa.

Teemoittelua ohjasi vanhempainkoulun sisällön perusta, joka on kuvattu vanhemmuuspyramidissa (KUVA 1). Kun leikki tuli esille ryhmähaastattelun eri vaiheissa, tuli leikin merkitystä tarkasteltua eri näkökulmista, kuten vuorovaikutusta tukevana asiana ja perheen yhdessäolon muotona. Teemoittelussa leikkiin liittyviä vastauksia koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi.

4 TULOKSET VANHEMPAINKOULUN SISÄLLÖSTÄ

Tutkimuksen tulokset koostuvat vanhemmille lähetetyn kyselyn vastauksista sekä ohjaajille järjestetystä ryhmähaastattelusta. Ensin kerrotaan kyselyyn vastanneiden vanhempien kokemukset vanhempainkoulun eri aihealueista ja sen jälkeen ohjaajien kommentit saamastaan asiakaspalautteesta. Tulokset vanhempainkoulun kehittämistarpeesta kuvaillaan myöhemmin tässä opinnäytetyössä omassa luvussaan.

4.1 Vanhemmuuden vahvistaminen

Kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat, että vanhempainkouluun osallistuminen on auttanut heitä toimimaan tai jaksamaan paremmin vanhempana. Vanhempainkoulussa käsitellyistä vanhemmuutta vahvistavista aiheista he pitivät tärkeimpänä vanhemman omaa aikalisää omasta viiantunteesta ja stressistä. Tärkeinä aiheina pidettiin myös omien ikävien ajatusten hallintaa, ja lisäksi tehokkaiden vuorovaikutustaitojen ja aikuisten välisen ongelmanratkaisutaitojen koettiin vahvistavan vanhemmuutta. Vastaajat kuvailivat, että tämä näkyy heissä omien tunteiden hallinnan parantumisena ja hillinnän lisääntymisenä ja että he jaksivat paremmin toistaa käskyjä ja odottaa lasten vastauksia. Yksi vastaaja oli huomannut, että vanhemman omasta hyvinvoinnista huolehtiminen ja oman ajan ottaminen lisää lastenkin hyvinvointia ja auttaa häntä jaksamaan arjen haasteissa paremmin.

TAULUKKO 1. Kysymys 4. Kuvaile, millä tavalla vanhempainkouluun osallistuminen on tukenut sinua vanhempana. (N=4)

	1. En saanut ollenkaan	2. Sain vähän	3. Sain sopivasti	4. Sain paljon	5. Sain erittäin paljon	6. En osaa sanoa
Sain käytännön neuvoja haastaviin tilanteisiin	0	0	1	2	1	0
Sain tukea toisista ryhmäläisistä	0	2	1	1	0	0
Sain tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista	0	1	1	2	0	0
Sain ohjaajalta rohkaisua ja kannustusta	0	0	2	2	0	0

Vastaajien mukaan vanhempainkoulu on tukenut heitä vanhempana. Kaikki vastaajat kertoivat saaneensa ainakin vähän käytännön neuvoja haastaviin tilanteisiin, tukea toisista ryhmäläisistä, tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista sekä rohkaisua ja kannustusta ohjaajilta. Pääasiassa tukea edellä mainituissa asioissa saatiin joko sopivasti tai paljon.

Vanhempien välinen vertaistuki koettiin myös vanhemmuutta vahvistavaksi tekijäksi, sillä vanhemmat kokivat, että toisillakin oli ongelmia ja vaikeampia aikoja ja samanlaisia tunteita vanhemmuudestaan. Yksi vastaaja toi esille kokeneensa aikaisemmin huonommuutta vanhempana, koska hänellä oli ollut itsestään liian suuria odotuksia. Toisten vanhempien kanssa keskustelu koettiin helpoksi ja tärkeäksi, mutta vanhemmat eivät kokeneet saaneensa uusia ystäviä eivätkä he juuri pitäneet yhteyttä vanhempainkouluryhmän ulkopuolella tai sen jälkeen. Yksi vastaaja olisi kaivannut vielä enemmän ryhmän kesken keskustelua ja piti tästä syystä samaansa vertaistukea vähäisenä.

Vanhemmat kokivat oppineensa vanhempainkoulussa uusia asioita, kuten positiivisen palautteen ja oman esimerkin suuren merkityksen, lapsen kuuntelemisen ja yhteisen ajan merkityksen sekä pieniä helppoja vinkkejä ja ”oikeita systeemejä” arkeen. Lisäksi vanhemmat kokivat perheissään tapahtuneen positiivisia muutoksia, esimerkiksi ”raivarit” olivat vähentyneet, lapset olivat rauhoittuneet ja ilmapiiri oli muuttunut positiivisemmaksi. Yksi perhe oli saanut kovasti apua jäähy- ja rauhoittumispaikasta.

4.2 Myönteiset kasvatustenetelmät

TAULUKKO 2. Kysymys 10. Mitä aihealueita sinä pidit tärkeinä ja tarpeellisina käsitellä vanhempainkoulussa? (N=4)

	1. Ei ol- lenkaan tärkeä	2. Vähän tärkeä	3. Jonkin verran tärkeä	4. Tärkeä	5. Erittäin tärkeä	6. En osaa sanoa tai aihetta ei käsitelty
Myönteinen huomio, kannustus ja kehuminen	0	0	0	2	2	0
Aineellinen palkitseminen, kannustimet ja juhlistaminen	0	0	0	2	2	0
Rajojen asettaminen	0	0	0	1	3	0
Huomiotta jättäminen	0	0	2	2	0	0
Aikalisä rauhoittumiseen	0	0	1	2	1	0
Johdonmukaiset seuraamukset	0	0	0	2	2	0

Vanhempainkoulussa käsitellyistä myönteisistä kasvatustapojista erittäin tärkeänä pidettiin rajojen asettamista. Kuitenkin vanhemmat kokivat, että heidän perheissään parhaiten toimivia kasvatustapojia olivat myönteinen huomio, kannustus ja kehuaminen sekä aineellinen palkitseminen, kannustimet ja juhlistaminen.

4.3 Lapsen kasvun tukeminen

TAULUKKO 3. Kysymys 14. Mitä aihealueita sinä pidit tärkeinä ja tarpeellisina käsitellä vanhempainkoulussa? (N=4).

	1. Ei ol- lenkaan tärkeä	2. Vähän tärkeä	3. Jonkin verran tärkeä	4. Tärkeä	5. Erittäin tärkeä	6. En osaa sanoa tai aihetta ei käsitelty
Ongelmanratkaisun opettaminen lapsille	0	0	1	2	1	0
Auta lapsia oppimaan tunteiden säätelyä	0	0	1	1	2	0
Ystävyystaitojen opettaminen lapselle	0	0	1	2	1	0
Kuinka leikit lapsesi kanssa	0	0	1	3	0	0

4.4 Vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus

Yksi vastaaja koki, ettei ollut saanut vanhempainkoulusta apua tai neuvoja perheen jäsenten väliseen vuorovaikutukseen. Muut kokivat, että kommunikointi ja tunteiden ilmaisu, yhteinen aika ja tekeminen olivat lisääntyneet. He vastasivat saaneensa vinkkejä erityisesti lasten kanssa leikkimiseen, ulkoiluun ja yhteisiin harrastuksiin.

4.5 Ohjaajien ryhmähaastattelun tulokset

Kyselyn tulokset herättivät ryhmähaastatteluun osallistuneissa ohjaajissa paljon keskustelua. He arvioivat perusteita vanhempain vastauksille ja kertoivat kuvailevasti kokemuksiaan vanhempainkouluryhmistään. Haastattelun aikana viitattiin usein ohjaajien saamaan koulutukseen, jota he pitivät erittäin hyvänä pohjana ryhmien ohjaustyölle. Koulutuksessa oli korostettu paljon sitä myönteistä asennetta, joka huokui ohjaajien puheesta, ja jota he aidosti halusivat vanhemmillekin välittää avuksi lasten kasvatuksen haasteisiin.

Ohjaajien mielestä kyselyyn vastanneet vanhemmat muistivat vuoden jälkeen erittäin hyvin vanhempainkoulussa käsitellyjä asioita. Ohjaajien mukaan arjen helpottuminen lähtee vanhemman käytöksen muuttumisesta, ei lapsen. Vanhempain ajankäytöllä on myös merkitystä koko perheen hyvinvointiin ja arjen sujumiseen. Vanhemmilla on oltava riittävästi aikaa olla läsnä lapsen arjessa. Nykyisessä hektisessä elämäntavassa lapsi ehkä jää taustalle arjen kiireissä. Vastanneilla vanhemmilla oli nyt myös ymmärrys siitä, ettei lapsi ole ilkeä tai huono, vaan hänen käyttäytymisensä joskus on. Ohjaajat näkivät vanhempainkoulun olleen vanhemmille kaivattu hetki keskittyä ja miettiä rauhassa vanhempien kesken omia kasvatusasioita ja -näkökulmia, koska kiireisessä arjessa niistä ei ehditä keskustella.

Ohjaajien mielestä vanhemman omien ikävien ajatusten hallitsemisen on asia, mikä heijastuu lapsiin ja on aihe, minkä hyväksi kannattaa myös jatkossa ponnistella. Ohjaajien mukaan vanhempien kanssa on keskusteltu useissa asiayhteyksissä siitä, kuinka vanhemman omat tunteet ja niiden hillitseminen sekä vanhemman oma käyttäytyminen vaikuttavat lapseen. Tuolloin on mietitty vanhempien erilaisia keinoja tunteiden hillitsemiseksi, erilaisia kasvatustapoja ja sitä, mitä lapsi mallintaa vanhemmalta. Esimerkiksi jos vanhempi huutaa, niin lapsikin huutaa.

Ohjaajilla syntyi keskustelua vuorovaikutustaidoista ja "myönteiseen kehään" pääsemisestä. He itse kokivat saaneensa koulutuksen, jonka pohjana on ollut myönteisyys, arvostaminen ja kannustaminen, ja nämä arvot olivat näkyneet myös heidän kouluttajansa työotteessa. Lapselle annettu myönteinen huomio vaikuttaa positiivisesti vuorovaikutukseen. Ohjaajien kokemuksen mukaan positiivinen kasvatustapa ja positiivinen puhe lapselle on koettu vanhempainkouluryhmissä tärkeäksi ja vanhemmat ovat pyrkineet viemään sitä kotona arjessa eteenpäin. Lapset tarvitsevat kannustusta, ja niin myös vanhemmat sitä kaipaavat. Myönteisempi ilmapiiri perheessä parantaa

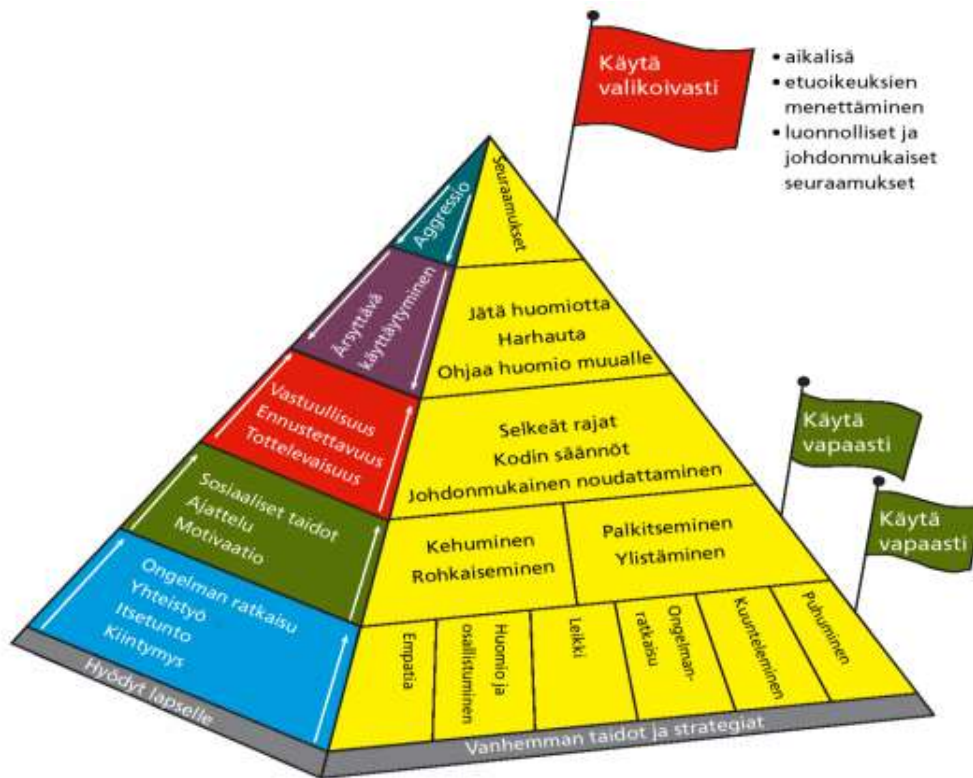
jokaisen perheenjäsenen itsetuntoa ja lisää läheisyyden ja osallisuuden tunnetta, jota jokainen tarvitsee tunteakseen itsensä tärkeäksi ja rakastetuksi.

Ohjaajat olivat tyytyväisiä, että kaikki vastaajat kokivat vanhempainkoulun auttaneen heitä jaksamaan vanhempina. Ohjaajat kokivat, että vanhemmat olivat tulleet hakemaan vanhempainkoulusta apua ja helpotusta arkeen, ja tulokset kertoivat, että siinä oli onnistuttu. Ohjaajat ihmettelivät, kuinka vastanneiden vanhempien kokemus vertaistuesta jäi niin vähäiseksi. Vaikka kaikki vanhemmat eivät kokeneet saaneensa ryhmässä vertaistukea, oli se sitä kokeneille tärkeä ja omaa jaksamista lisäävä asia. Lisäksi ryhmäläinen voi toimia toiselle vertaistukena, vaikka ei sitä itse koe tarvitsevansa tai saavansa.

Kyselyn perusteella on tulkittavissa, että kyseisissä perheissä oli tarvetta saada tietoa ja työstää omia kasvatusten menetelmiään, sillä lähes kaikkien myönteisten kasvatusten menetelmien käsittelyä pidettiin tarpeellisena ja tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Tähän asiaan vanhempainkoulussa pystytään vastaamaan hyvin. Ohjaajat huomasivat, että rajojen asettaminen nousee vastauksissa tärkeään rooliin. Monessa vanhempainkoulun perheistä säännöt ja rajat eivät vaikuttaneet olleen selkeitä. Toisinaan rajoista pidettiin kiinni, toisinaan taas ei, eikä lapsi ymmärtänyt, oliko sääntöjä vai ei. Ohjaajat päättelivät vanhempien pohtineen, mitkä säännöt ovat niitä tärkeimpiä ja paljonko sääntöjä voi olla ja kuinka lapsen ikä vaikuttaa rajojen tarpeellisuuteen ja rajojen asettamiseen.

Ryhmähaastattelussa nousi esille se, kuinka vanhempien on joskus vaikea muistaa käyttää myönteisiä kasvatusten menetelmiä, ja he luontevammin käskevät, kieltävät ja rajoittavat lasta. Ryhmähaastattelussa keskusteltiin vanhempainkoulun pohjana toimivasta pyramidista (KUVIO 1), jonka alimmalla tasolla eli perustana painotetaan myönteisyyttä. Pyramidin vahva kivijalka perustuu asioille, joilla voidaan luoda vahva, positiivinen side lapsen ja vanhemman välille ja jolloin kurinpidollisia toimia ja seuraamuksia tarvitsee käyttää vähemmän.

Ohjaajat pohtivat, miksi huomiotta jättämistä ei koettu niin tärkeäksi kasvatusten menetelmäksi kuin rajojen asettamista, koska ohjaajat itse pitivät sitä helppona myönteisenä menetelmänä. Jos huomiotta jättämistä osaa käyttää tehokkaasti, ei rajojen asettamiseen ole niin kovaa painetta. Ohjaajat pohtivat, tulisiko huomiotta jättämistä tuoda eri tavalla tai enemmän esille tulevissa ryhmissä.

Vanhemmuuspyramidi

KUVIO 1. Vanhemmuuspyramidi.

Ohjaajat pohtivat, onko suomalaisille vanhemmille tyypillistä pitää pyramidia (KUVIO 1) väärinpäin kärkensä varassa, ja kuinka sen kääntäminen toisinpäin vaatii työtä. Ohjaajille heräsi ajatus siitä, että vanhemmille kerrottaisiin, että pyramidi ei pysy pystyssä väärinpäin, ja myös vanhemmuuden "pystyssä pysyminen" on silloin hyvin epävakaa.

Ryhmähaastattelussa merkittävin ja eniten puhuttanut lapsen kasvua tukeva tekijä oli leikki, leikin merkitys sekä se, kuinka vanhemmat leikkivät lapsensa kanssa. Ohjaajat kertoivat kokeneensa, että vanhemmat eivät osaa leikkiä lastensa kanssa, eivät tiedä miten leikitään, eivätkä koe, että heidän pitäisi leikkiä, eivätkä heidänkään vanhempansa ole leikkineet omien lastensa kanssa. Ohjaajat pohdiskelivat, mikä on vanhempien käsitys leikistä, esimerkiksi jos pelataan lapsen kanssa, onko se leikkimistä. Ohjaajat sanoivat, että leikkiteemaa käsitellessä voisi puhua muutenkin yhteisen ajan viettämisestä, sillä sekin on osa vanhemmuuden pyramidin kivijalkaa. Ohjaajien kokemus oli, että useat perheet viettävät aikaa yhdessä alle 10 minuuttia päivässä. Eräs vanhempi oli kuvailut vanhempainkoulussa lapsensa kanssa leikkimistä niin, että hän istuu tieto-

koneella ja lapsi leikkii vieressä. Ohjaajat kommentoivat, että viimeistään siitä hetkestä, kun lapsi syntyy, lähdetään luomaan yhteistä vuorovaikutusta. Tällöin leikki voi olla esimerkiksi "höpsötelyä" ja loruilua perushoidon ohessa. Eräs ohjaaja kommentoi, että vanhempia tulisi muistuttaa siitä, että lapsen kanssa oleminen ei vaadi huvipuistoja eikä kalliita leluja, vaan läsnäoloa. "Se on ehkä unohtunut".

Ohjaajat arvioivat, että vanhempien ja lasten vuorovaikutuksen perusopit ovat tavoittaneet nämä vanhemmat. Eräs ohjaaja muisteli, että yhteisten keskustelujen kautta oli tullut paljon vinkkejä siihen, kuinka lasten kanssa voi tehdä asioita, jotka eivät maksa mitään.

Päätuloksina ryhmähaastattelusta nousseet seikat, joilla vanhemmat voivat tukea lapsensa kasvua ja hyvinvointia, ovat myönteinen asenne, ajan antaminen lapselle, yhteinen leikki sekä positiivisen mallin antaminen lapselle. Vertauskuvallisesti nämä ovat vanhemmuuspyramidin perustaa, jota vanhempainkoulu tämän tutkimuksen perusteella vahvistaa. Nämä kaikki edellä mainitut seikat vaikuttavat positiivisesti myös vanhemman omaan jaksamiseen, ja parantavat mahdollisuutta päästä myönteiseen kehään.

5 TULOKSIA VANHEMPAINKOULUN KEHITTÄMISTARPEESTA

Kyselyssä esitimme vanhemmille kysymyksiä vanhempainkoulutoiminnan kehittämistarpeesta, jotta heidän asiakaskokemuksensa voidaan ottaa huomioon menetelmän kehittämistyössä. Ohjaajat arvioivat vanhempainkoulun kehittämistarvetta vanhempien vastausten perusteella.

Vastaajat kokivat vanhempainkoulusta olleen heidän perheelleen hyötyä jonkin verran tai sopivasti. Puolet vastaajista osallistuisi vanhempainkouluun uudestaan, jos heillä olisi siihen mahdollisuus, ja he haluaisivat käsiteltävän erityistä tukea tarvitsevan lapsen kasvattamista, sekä samoja asioita joista kokivat jo nyt saaneensa eniten neuvoja perheelleen. Kaikki vastaajat suosittelisivat vanhempainkouluun osallistumista muille, koska kokivat saaneensa perustaitoja ”vanhempana oloon” ja itsevarmuutta omaan toimintaansa. Vanhempainkoulu miellettiin kaikille vanhemmille hyväksi, sillä vaikka perheessä ei olisi ongelmia, sieltä saa hyviä ohjeita ja tärkeitä vinkkejä.

Vastauksista kävi ilmi, että vanhemmat kaipasivat monenlaista vertaistukitoimintaa. Vanhempainkoulutoiminnan kehittämiseksi vastaajat ehdottivat vanhemmille vertaistukea kasvatustyöhön, eroperheille ja erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille. Toivottiin myös enemmän yhteistoimintaa koko perheinä, esimerkiksi ryhmätunteja. Esille tuli, että joskus asiaa oli liikaa yhdelle kokoontumiskerralle, ja yhteen aiheeseen syventymistä toivottiin kurssiluonteisesti.

Ohjaajat kiinnittivät huomiota erään vastaajan kommenttiin, jossa toivottiin ohjaajan perehtyvän enemmän perheeseen ja sen haasteisiin sekä perheen tarvitsemaan apuun yksilöllisemmin. Ohjaajien koulutuksessakin oli ohjeistettu, että tarvittaessa voi vanhempien kanssa pitää kahdenkeskisen keskustelun.

TAULUKKO 4. Kysymys 26. Mitkä vanhempainkoulumenetelmät olivat mielestäsi hyödyllisiä? (N=4)

	1. Ei ollenkaan	2. Vähän hyötyä	3. Hyödyllinen	4. Paljon hyötyä	5. Erittäin paljon hyötyä	6. En osaa sanoa/emme tehneet tätä
Videot	1	1	2	0	0	0
Rooliharjoitukset	0	1	1	1	0	1
Keskustelut	0	0	1	3	0	0
Kotitehtävät	0	1	2	1	0	0

Vanhemmat pitivät hyödyllisimpänä vanhempainkoulumenetelmänä keskusteluja, ja vähiten hyötyä he kokivat saaneensa videoista. Mielenpitoja hyödyistä jakoivat rooliharjoitukset ja kotitehtävät. Ohjaajat kiinnittivät huomiota siihen, että keskustelut koettiin tärkeämmiksi kuin videot. He olivat samaa mieltä vanhojen videoiden laadusta, mutta pitivät niiden sisältöä tärkeänä. Ohjaajien mielestä videot toimivat hyvinä keskustelujen avaajina, kun niihin tutustui etukäteen ja valitsi ryhmälle tarkoituksenmukaisimmat ja parhaiten palvelevat videot. Ohjaajat kertoivat, että isätkin puhuvat kotiarjesta ja vanhempainkoulu koetaan "luottamuksen piiriksi" ja turvalliseksi paikaksi puhua kasvatusasioista. Videoiden kehittämis- ja päivittämistarve on huomattu aikaisemmin, ja uudempi materiaalipaketti on jo saatavilla. Kehittämiskohteeksi nousi uuden materiaalin rahoittaminen.

Kokoontumistilaa vanhemmat pitivät pääosin hyvänä, samoin kokoontumisajankohta ja kokoontumisten määrä ja aikaväli oli osallistujille sopiva. Vanhemmat kuvailivat ryhmien ohjaajia "ihan päteviksi" ja erittäin ammattitaitoisiksi, mukaviksi ja helposti lähestyttäviksi ihmisiksi, joiden seurassa uskalsi sanoa mitä ajatteli. Ohjaajien määrä koettiin sopivaksi ryhmän kokoon nähden. Eduksi koettiin ohjaajan oma vanhemmuus. "Plussaa oli myöskin kuulla miten aika on muuttunut kasvatuksessa -90 luvulta -2010 luvulle =)"

Ohjaajat tulkitsevat käytännönjärjestelyiden onnistuneen täydellisesti, ja lastenhoidon ja välipalolen järjestäminen oli lisännyt vanhempien osallistumista ja sitoutumista. Ohjaajat perustelivat

heihin liittyviä positiivisia arvioiteja hyvällä koulutuksella. Ohjaajan tehtävään ovat hakeutuneet sellaiset ihmiset, jotka ovat itsekin kiinnostuneet aiheesta ja sillä on suuri merkitys. Oman vanhemmuuden koettiin myös lähentävän vanhempainkouluun osallistujia ja ohjaajia.

Yhden vanhemman vastauksista kävi ilmi, että heidän perheeseensä kuuluu erityistä tukea tarvitseva lapsi, ja vastaaja oli toivonut saavansa enemmän tukea ja neuvoja omaan vanhemmuuteensa. ”Hyvä koulu mutta meidän tilanne vaatii enemmän kohdennettua apua eri terapioiden yms. ja tutkimuksia joten ihan täysin emme apua arkeen saaneet mutta olen saanut kuitenkin hirveän määrän itsevarmuutta vanhemmuuteen =)”

Erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille toivottu ryhmä keskustelutti ohjaajia paljon. Ohjaajat kokivat, että se vaatisi laajaa kokemusta ja erityisosaamista, eikä vanhempainkouluohjaajille tarkoitettu koulutus sisällä tällaista erityistietoa. Samalla pohdittiin, olisiko erityisryhmän tarkoitus olla vertaistukiryhmä, joita löytyy muualtakin. Toisaalta vanhempainkoulun ideologiaan eivät kuulu diagnoosit eivätkä erityispedagogiset menetelmät. Perusarkea ja vanhempien voimavaroja pyritään ensin vahvistamaan positiivisella kasvatuksella, jonka jälkeen vanhemmilla olisi voimavaroja lähteä itse hakemaan erityisvertaistukiryhmistä tukea ja uusia toimintatapoja, jotta arki oman lapsen kanssa toimisi helpommin. Ohjaajat olivat tyytyväisiä siihen, että kaikki vastaajat suosittelisivat vanhempainkoulua.

Kuten kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat kokeneet, voisi vanhempainkoulua suositella kaikille vanhemmille. Tähän yhdeksi keinoksi ryhmähaastattelussa nousi esille ajatus vanhempainkoulun ja neuvolatyön yhteistyöstä. Ohjaajat pitivät vanhempainkoulua tarpeellisena ensimmäistä lastaan odottaville tai esikoisensa saaneille perheille. Neuvola nostettiin luontaiseksi yhteistyön paikaksi, sillä se ei leimaisi ketään, ja siellä tavoitetaan hyvin esikoistaan odottavat vanhemmat. Ohjaaja esitti, että vanhempainkoulusta voisi ottaa elementtejä neuvolan perhevalmennukseen ensimmäistä lasta odottaville. Tuolloin on ajankohtaista herätellä ajatuksia vanhemmuuteen ja sen vaatimuksiin, ja tuolloin luodaan pohja vanhemmuudelle, varhaiselle vuorovaikutukselle ja turvallisuudelle kiintymyssuhteelle. Neuvolassa voisi markkinoida Ihmeelliset vuodet –kirjaa, joka on lainattavissa kaikissa vanhempainkoulua toteuttavien kuntien kirjastoissa. Ryhmätoiminnan haasteena mietittiin vähäistä syntyvyyttä pikkukunnissa, mistä johtuen ensisynnyttäjien valmennusryhmiä on vaikea saada koottua. Kehittämisehdotuksena ja ennaltaehkäisevänä toimintamallina nousi idea pikkukuntien yhteisenä ryhmänä järjestettävästä ensisynnyttäjien vanhempainkouluryhmästä, johon löytyisi osaaminen ja se olisi kustannuksiltaan kohtuullinen toteuttaa.

Ohjaajat kertoivat, että vanhempainkoulusta on tullut paljon kyselyitä sosiaalityön ja lastensuojelun työntekijöille, varhaiskasvattajille ja neuvolan henkilökunnalle. Seuraava vanhempainkoulua on osattu pyytää ja kysyä, kun siitä on kuultu vanhempainkouluun osallistuneilta.

Ohjaajat kertoivat kokevansa vanhempainkoulun kuormittavaksi, ja että käsitellyt aiheet herättivät myös ohjaajissa paljon tunteita. Ohjaajat toivoivat työnohjausta ja sen järjestämistä lähitulevaisuudessa. Työnohjaus sai kannatusta, sillä ohjaajat kokivat tarvetta purkaa vanhempainkoulun tapahtumia ja asioita. Kokouksien jälkeen lastenhoitajien kanssa keskustellaan lasten ryhmän tapahtumista. Ohjaajat olivat myös suunnitelleet tapaamista ennen seuraavien vanhempainkouluryhmien aloittamista.

Ohjaajat antoivat positiivista palautetta saadessaan osallistua opinnäytetyöhön. Ohjaajien mielestä opinnäytetyömme tulokset ovat arvokkaita, ja he pitivät hyvänä sitä, että nyt heillä on tuloksia vanhempainkoulun vaikuttavuudesta Oulunkaarella. Ohjaajat kokivat saadun asiakaspalautteen ja tulosten esittelyn johtajille ja esimiehille hyvänä ajatuksena.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tuloksia tarkastellessa nousivat esille vanhempien myönteiset kokemukset vanhempainkouluun osallistumisesta. Lisäksi tuloksissa on havaittavissa sekä vanhempien että ohjaajien mielenkiinto toiminnan kehittämiseen. Tulosten perusteella voi todeta, että vanhempainkoulu on toimiva ja vanhemmuutta tukeva perhetyön menetelmä.

6.1 Vanhempainkoulun tuloksellisuus ja tarpeellisuus

Tulokset osoittavat, että vanhemmat ovat kokeneet saavansa kaipaamaansa tai tarvitsemaansa tukea omaan vanhemmuuteensa osallistumalla vanhempainkoulutoimintaan. Vanhemmat kertovat saaneensa tukea perheensä arkeen ja lastensa kasvattamiseen, ja he ovat itse saaneet oppimisen ja oivaltamisen kokemuksia. Vanhempainkasvatusta tutkinut Hämäläinen (1987, 15) kuvaa samoja asioita, uutta tietoa ja uuden oppimista, vanhempainkasvatuksen perustana. Hänen mukaansa vanhemmat tarvitsevat tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä, kasvatuksesta sekä lapselle suotuisista kasvuolosuhteista, hyvinvoinnista ja terveydestä. Uuden oppiminen mahdollistaa pysyvän muutoksen vanhempien toimintakulttuurissa, mikä on vanhempainkasvatuksen pää-tavoite.

Tulokset osoittavat, että vanhempainkoulu on toimiva menetelmä vanhemmuuden tukemisessa ja vanhempainkasvatuksessa. Vanhempainkouluun valitut aiheet ovat mielestämme vastanneet kattavasti hyvän vanhemmuuden vaatimuksiin. Käsitellyt aiheet ovat antaneet työkaluja vanhemman itsetunnon ja hyvinvoinnin kehittämiseen ja sen myötä tukea perheen arkeen. Lapsi tarvitsee turvallista ja johdonmukaista kasvatusta. Esimerkiksi väsyneet vanhemmat eivät jaksakaan olla lapsen kanssa johdonmukaisia, tai vanhempien kasvatuseriaatteet voivat olla epäjohdonmukaisia ja erota toisistaan.

Jarkko Mänttärin artikkelissa ”Aikuisten työelämän levottomuus heijastuu myös lasten arkeen” (2012) Niilo Mäki Instituutin tutkijoiden Pekka Räsäsen ja Mika Paanasen mukaan aikuisten työelämän levottomuus heijastuu lapselle jäsentymättömänä arkena. Arjen ennakoimattomuus heikentää lapsen kykyä kehittää elämänhallintaansa. Vanhemman elämänhallinnalla ja lapsen elämänhallinnalla on tutkimusten mukaan yhteys. Tutkimuksen mukaan johdonmukaisuus arjessa ja

ennakoitavuus luovat turvaa lapselle. Lapsi oppii muun muassa hallitsemaan omaa mieltään ja toimintaansa jäsentyneessä ja turvallisessa arjessa. Räsänen ja Paanasen mukaan ennakoitavuus ja johdonmukaisuus näkyvät arjen perusrutiineissa, kuten aamu- ja iltatoimissa, riittävässä unessa ja säännöllisessä ruokailussa. Myönteinen palaute, kannustus ja kehuminen arkirutiinien sujuessa luo lapselle halua toimia niiden mukaan. Lisäksi ennakoitava arki antaa tilaa johdonmukaisuudelle ja säännöille. (Mänttari 2012, viitattu 18.10.2015.)

Hyvinvoiva vanhempi pystyy vastaamaan paremmin vanhemmuuden psykologisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin ja emotionaalisiin vaatimuksiin. Samansuuntaisia kuvauksia hyvästä vanhemmuudesta kertoivat 11–12 -vuotiaat lapset, kun heiltä kysyttiin millainen on hyvä äiti tai isä. Lasten kertomana hyvä vanhempi pitää lapsesta huolta, antaa lapselle aikaa sekä välittää ja rakastaa ja on kiltti, kiva ja antelias. Lapset toivovat vanhemman laittavan rajat ja kasvattavan, olematta liian ankara ja liian huolehtiva. Lasten mielestä hyvä vanhempi ei juo, ei polta, eikä riitele. (Valkonen 2006, 38–53.)

Myönteinen vuorovaikutus ja kasvatusten menetelmät sekä vanhemman herkkävireinen läsnäolo, joita vanhempainkoulussakin käsitellään, tukevat lapsen psyykkistä kehitystä ja turvallisen kiintymyssuhteen rakentumista. Psykologi Satu Korhosen mukaan vanhemmuus on tekojen lisäksi myös tunneasia. Myönteinen vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä luo lapselle tunteen että hän on rakastettu ja tärkeä juuri sellaisenaan. Vanhemmuuden tukemiseen tähtäävän työn yksi tavoite on tämän tunteen herättäminen lapsessa. Tällöin työskentelyn kohteena on vanhemman ja lapsen välinen suhde, ja pyritään löytämään sellaisia tukitoimia, jotka vapauttavat vanhemman voimavaroja myönteisempään vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Myönteinen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on enimmäkseen sanatonta viestintää. Lapsi lukee sitä tarkemmin kuin kuulee sanoja, sillä vanhemman rakkaus lapseen välittyy varsinkin kosketuksen ja katseen kautta. Mikäli vanhemman elämässä on paljon muita kuormittavia asioita, tai vuorovaikutus lapsen kanssa on muodostunut pääosin kielteiseksi, vanhemman iloitseminen lapsesta voi kadota kokonaan. Perheneuvolapsykologina työskennellessään Korhonen neuvoo vanhempia leikkimään lapsen kanssa vuorovaikutusleikkejä, jotka tukevat lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta ja lapsen omanarvontunnetta. (Korhonen 2008, 1. Viitattu 20.10.2015.) Korhosen lisäksi Suomessa kiintymyssuhdeteoriaa ovat tutkineet muun muassa kasvatustieteiden tohtori sekä sosiaalityön ja perhetutkimuksen dosentti Mirjam Kalland ja lasten psykiatrian dosentti, ylilääkäri Jari Sinkkonen. Heidän tutkimuksensa tukevat vanhempainkasvatuksen periaatteita sekä vanhemmuuden tukemisen hyötyjä. (Sinkkonen 2004. Viitattu 18.10.2015.)

Vanhempainkouluryhmien ohjaajat kertoivat kokeneensa että vanhemmat eivät osaa leikkiä lastensa kanssa, eivät tiedä miten leikitään, eivätkä koe, että heidän pitäisi leikkiä lastensa kanssa. Psykologi ja Jyväskylän Yliopiston professori Kaisa Aunolan mukaan leikistä otetaan turhaan suorituspaineita. Aikuisen ei tarvitse toimia leikin vetäjänä, vaan lasta tulee kuunnella, olla avoin ja läsnä, sekä antaa lapsen viedä leikkiä haluamaansa suuntaan. Lapsen kanssa yhteiseen leikkiin kannattaa heittäytyä, sillä se kehittää muun muassa lapsen fyysisiä ja sosiaalisia taitoja, sanna-avarastoa ja ongelmanratkaisutaitoja. Lisäksi vanhemmalle avautuu mahdollisuus kurkistaa lapsen maailmaan ja leikin yhteydessä voi nousta esille sellainen lasta vaivaava asia, josta lapsi ei muuten olisi puhunut mitään. Kun lapsi kokee aikuisen olevan kiinnostunut hänen maailmastaan, se on hyödyllistä hänen itsetuntonleen. (Aunola 2015. Viitattu 19.10.2015.)

Vanhempainkoulun sisältö kattaa kaikki edellä kuvatut hyvään vanhemmuuteen kuuluvat vaatimukset. Ei voida erottaa toisistaan esimerkiksi myönteistä vuorovaikutusta, läheisyyttä, kiintymyssuhdetta, rajoja eikä leikkiä vaan ne kaikki tukevat toisiaan ja kuuluvat vanhemmuuteen. Ei siis ole ihme että vanhemmuutta pidetään haasteellisena ja jopa vaikeana roolina. Vanhempainkoulu on yksi toimiva menetelmä tukea vanhemmuutta.

6.2 Tutkimuksessa esiin tulleet vanhempainkoulutoiminnan kehittämiskohteet

Vanhemmuus, perhetyö ja lastensuojelu ovat aiheina hyvin ajankohtaisia. Sosiaalialan korkeakoulutettujen järjestö Talentia tiedotti heinäkuussa 2015, että yhdellä lastensuojelutyöntekijällä on vastuullaan keskimäärin liian paljon lapsia. Suurimmissa kaupungeissa yhtä sosiaalityöntekijää kohti on 60 lasta, kun Talentian suositus on 20–30 lasta. (Kaleva, 10.7.2015). Lastensuojelu on ylikuormittunut asiakasmäärien koko ajan kasvaessa ja talouden ylikuormittuneessa tilanteessa vähäisetkin resurssit on viety äärimilleen. Kehittämistyöllä on pyrittävä löytämään uusia, edullisempia, kustannustehokkaita ja ennaltaehkäiseviä toimintatapoja, etteivät asiakasmäärät ja kustannukset nousisi entisestään, ja että muuttuviin palvelutarpeisiin voidaan vastata.

Parin viimeisen vuosikymmenen aikana kehittämissä on ollut eräs sosiaali- ja terveysalan voimakkaimmin laajentuneista tehtäväalueista. Ajankohtaisiin kehittämissävaatimuksiin on vastattu erilaisin projektein, jolloin kehittämissätyötä voidaan pitää käytännöllisenä ja toiminnallisena. Projekteissa on voitu kehitellä uusia työtapoja ja toimintamuotoja. Kehittämissätyön etenemistä ja tuloksell-

lisuutta on pyritty takaamaan asettamalla sille myös tutkimuksellisia tavoitteita. Usein kehittämistyön tutkimuksellisuus liitetään osaksi arviointitutkimusta, mutta sosiaali- ja terveysalan kehittämistyö on ollut kuitenkin enemmän käytännön projektityötä. (Toikko 2005, 84.)

Lasten ja perheiden palveluita on kehitetty viime vuosina lukuisin valtakunnallisina hankkeina. Yhden Sosiaalialan kehittämishankkeen, Perhe-hankkeen tavoitteita on vahvistaa perheitä ja vanhemmuutta tukevia rakenteita ja toimintoja. Käytännössä kehittämistyötä on tapahtunut valtakunnallisissa seminaareissa ja perhekeskustoimintaa kehittävässä kuntahankkeissa, ja toiminta on ollut lasten ja perheiden palveluita kehittävää valtioneuvoston pääperiaatepäätöksen mukaisesti. (Alavuotunki, Juutinen, Oosi, Pekkala & Wennberg 2008, 53.) Oulunkaareissa on kehitetty perhekeskustoimintaa Tukeva1- ja Tukeva2-hankkeissa, ja näiden hankkeiden myötä myös vanhempinkoulumenetelmä on tullut käyttöön. Alueen perhepalveluiden kehittämistä on jatkettu Lasten Kaste –hankkeella.

Yhteiskunnan muutosvauhti kiihtyy, ja työelämä lisää paineita perheille ja vanhemmille. Asiantuntijat ovat todenneet perheiden ja vanhemmuuden tukemisen ajankohtaiseksi tässä tilanteessa. Lisäksi on huomattu, että palvelujärjestelmä on ollut perheiden näkökulmasta jo pitkään hajanainen. Näistä syistä tähän asiakkaan elämänvaiheeseen liittyvien toimintamallien ja palvelujen kehittäminen on äärimmäisen tärkeää. (Alavuotunki, Juutinen, Oosi, Pekkala & Wennberg 2008, 53.)

Oulunkaaren vanhempainkoulutoiminnan kehittämiseksi on olemassa useita edellytyksiä. Ryhmähaastattelussa kävi selkeästi ilmi, että vanhempainkouluryhmien ohjaajat ovat innokkaita kehittämään toimintaa ja moniammatillista yhteistyötä perheiden tukemiseksi. Vanhempainkoulun toimintaideoita olisi mahdollista ja järkevää hyödyntää yhteistyössä muissakin lapsiperheiden palveluissa, esimerkiksi neuvolassa. Kehittämisehdotuksena ja ennaltaehkäisevänä toimintamallina nousi idea pikkukuntien yhteisestä ensisynnyttäjien vanhempainkouluryhmästä.

Yksi helposti toteutettava tunnettavuutta lisäävä keino olisi Ihmeelliset vuodet –kirjan aktiivinen markkinointi vanhemmille. Kirja on lainattavissa kaikissa vanhempainkoulua toteuttavien kuntien kirjastoista. Kirjan tunnettavuutta lisäämällä menetelmän hyödyt ovat kaikille vanhemmille tarjolla, eivätkä kirjan opit ole pelkästään ryhmiin osallistuvien saatavilla. Vanhempainkoulun tunnettavuuden lisääminen hyödyttäisi useita tahoja. Perheet olisivat tietoisia heille tarjolla olevasta palvelusta.

lusta, ja vanhempainkoulun hyvillä tuloksilla voi olla ennaltaehkäisevää merkitystä perhepalveluiden kasvaviin kustannuksiin.

Kaikki kehittämistyö, myös vanhempainkoulutoiminnan kehittäminen, tarvitsee rahoitusta ohjaajien kouluttamiseen, materiaalihankintoihin ja toiminnan markkinointiin, ja tämä nostaa väliaikaisesti kustannuksia. Myönteisistä kokemuksista ja vaikuttavuudesta kertominen luo perusteita toiminnan rahoittamiselle, ja olisi tärkeää pystyä jatkamaan perhepalvelujen kehittämistyötä erilaisten kehittämishankkeiden avulla jatkossakin.

Merkittävänä kehittämiskohteena nousi esille ohjaajien työnohjauksen puuttuminen. Ohjaajat kokivat tarvetta purkaa vanhempainkoulun tapahtumia ja asioita. He kertoivat vanhempainkoulun kuormittavuudesta ja toivoivat työnohjauksen järjestämistä lähitulevaisuudessa. Ohjaajien kaipaamalla työnohjaukselle löytyy useita perusteita. Työnohjauksessa työntekijä pystyy purkamaan kuormaansa, ja näin työnohjaus toimii työsuojelun ja työterveyden tukena. Työnohjauksen tarvetta normittavat myös erilaiset suositukset ja normit sekä sosiaalialan kehittämisohjelmat. (Karvinen-Niinikoski, Rantalaiho & Salonen. Viitattu 20.10.2015.) Lisäksi Sosiaalialan kehittämishankkeen kehittämissuosituksiin kuuluu työhyvinvointiin liittyvien toimenpiteiden rahoittaminen osana valtionavustushankkeita. (Alavuotunki, Juutinen, Oosi, Pekkala & Wennberg 2008, 105.)

Oman työskentelynsä sisällöllisinä kehittämiskohteina ohjaajat miettivät aiheita, joihin ryhmissä voisi syventyä tarkemmin. Esimerkiksi leikkiä ja erilaisia kasvatusmenetelmiä voisi tarvittaessa käsitellä laajemmin. Toisaalta pohdittiin myös käsiteltävien aiheiden rajaamista, jolla ryhmään saisi paremmin kiireettömyyden tunnetta, jota vanhemmat tuntuivat kaipaavan.

Johtopäätöksemme on, että vanhempainkoulusta on hyötyä, sitä kannattaa kehittää ja siihen kannattaa suunnata resursseja. Vanhempainkoulu on toimiva, ennaltaehkäisevä ja matalan kynnyksen palvelu, joita tulisi olla tarjolla lapsiperheille entistä enemmän. Vanhempainkoulu on edullinen perheitä ja vanhemmuutta tukeva palvelu, jollaisia sosiaalipalveluissa pyritään tarjoamaan kalliiden, tehostettujen perhepalveluiden sijaan.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi uskottavuudella, vahvistettavuudella, refleksiivisyydellä ja siirrettävyydellä (Kylmä & Juvakka 2007, 127). Tutkimuksen eettisyyttä varmistetaan tutkimusluvalla, osallistumisen vapaaehtoisuudella, avoimella ja rehellisellä toiminnalla, yksityisyyden kunnioittamisella ja tietosuojasta huolehtimisella, oikeudenmukaisuudella. (Eskola & Suoranta 2014, 52–53; Kylmä & Juvakka 2007, 147; Tampereen Yliopisto. Viitattu 19.10.2015.)

Opinnäytetyömme eettisyyttä huomioimme valitsemalla sellaisen tutkimusmetodin, jolla kyselyyn vastaajien anonymiteetti säilyy. Arvioimme, että nimettömänä vastaaminen rohkaisee osallistumaan kyselyyn ja vastaamaan totuudenmukaisesti. Osa vastaajista oli perhetyön asiakkaita, ja halusimme varmistaa, ettei perheiden tarvinnut miettiä asiakkuutensa tai yksityisten ja arkaluonteisten asioiden esille tulemistä. Näin olisi voinut käydä, jos olisimme kohdanneet heidät haastattelutilanteessa kasvokkain. Anja Ahola (2007, 53) kirjoittaa teoksessa *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen erilaisista lomaketutkimusprosesseista*. Hän kuvaa Tourangeaun, Ripsin ja Raskinsin (2000) mallia erilaisista psykologisista tekijöistä, joista yksi on tutkimusmenetelmään liittyvä persoonattomuuden kokemus. Persoonattomuuden kokemus erottaa postikyselyä ja haastattelua toisistaan, ja vastaaja ilmoittaa arkaluonteisia asioita mieluiten vastatessaan kyselylomakkeeseen, jolloin toinen henkilö ei ole paikalla. Osaltaan BIKVA-menetelmän valinta sulki pois vanhempainkouluun osallistuneiden haastattelun. Krogstrupin mukaan BIKVA –menetelmää käytettäessä on huomattu, että yksilöhaastatteluissa asiakkaiden palaute on ollut silmiinpistävä myönteistä ja haastatteluja on leimannut osin kielteisestä palautteesta annettavien sanktioiden pelko. Johtopäätös oli että BIKVA:ssa yksilöhaastattelu tarjoaa huonot mahdollisuudet tutkia asiakkaiden arviota sosiaalityöstä. (Krogstrup 2004, 10–11.) Henkilöllisyyden salassa säilyminen oli myös Oulunkaaren perhepalveluiden toive. Hävitämme tutkimusaineiston opinnäytetyön valmistuttua.

Opinnäytetyön tekemistä varten tehtiin tutkimuslupahakemus Oulunkaaren kuntayhtymään. Lupa myönnettiin, ja opinnäytetyön toteutuksesta tehtiin yhteistyösopimus. Salassapitosopimusta ei tarvittu, koska kyselyt postitettiin asiakkaille suoraan Oulunkaaresta, eikä opinnäytetyön tekijöiden tietoon tullut asiakkaiden henkilötietoja eikä muitakaan tunnistettavia arkaluonteisia asioita. Näin pystyttiin takaamaan kyselyyn vastanneiden tunnistamattomuus, ja asiaa korostettiin vastaa-

jille kyselyn saatekirjeessä. On eettisesti oikein, ettei asiakkaan tarvitse pelätä sitä, että hänen tietojaan kerrotaan asiakassuhteen ulkopuolelle. Pohdimme myös tutkimuksen vaikutusta perhepalvelun asiakassuhteisiin. Varmuus kyselyn luottamuksesta ja anonymiteetistä helpottaa mahdollisen yhteistyön jatkumista asiakkaan kanssa, koska kyselylomakkeet palautuivat vain tutkijoiden käyttöön.

Jotta kyselyllä saataisiin luotettava tietoa vanhempainkoulun osallistujien kokemuksista, tuli kysymysten kattaa mahdollisimman monipuolisesti vanhempainkoulun sisältö. Lähetimme kyselyn samalla ajanjaksolla (kevät 2014) osallistuneille vanhemmille, sillä heidän eri paikkakunnilla käymänsä vanhempainkoulu oli ollut samankaltainen suhteessa toisten paikkakuntien ryhmiin. Kokemustietoa saatiin näin myös eri ohjaajien ohjaamista ryhmistä, eikä yksittäisen ohjaajan toiminta ollut vaikuttanut kaikkien vastaajien kokemuksiin.

Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja siinä saatujen tuloksien uskottavuutta ja sen osoittamista tutkimuksessa. Tutkijan täytyy siis varmistaa, että tutkimuksen tulokset vastaavat tutkimukseen osallistuneiden käsityksiä tutkimuskohteesta. Uskottavuutta vahvistaa myös se, että tutkija on riittävän pitkän ajan tekemisissä tutkittavan ilmiön kanssa. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.) Vanhempainkoulua ilmiönä olemme tutkineet huhtikuusta 2014 alkaen eli puolitoista vuotta. Kirjallisen tutkimustyön lisäksi yksi meistä on käytännössä tutustunut vanhempainkoulutyöskentelyyn perheyön työharjoittelussa.

Kun tutkimuksen uskottavuutta arvioidaan, on otettava huomioon kyselyn vastausprosentti. Jos aineistoa ei saada kuin osalta tutkittavista, luotettavuus kärsii ja asiasta tulee myös tutkimuksen sisällöllinen pulma (Alkula ym. 1994, 67). Vastattavuutta pyrimme nostamaan sillä, että haastattelun sijasta toteutimme kyselyn, johon vanhemmat saivat vastata nimettömänä, eivätkä kyselyyn vastaajien henkilöllisyydet tulleet meidän tietoomme missään vaiheessa tutkimusta. Kyselyyn ja ryhmähaastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista.

Tutkijan on oltava tietoinen omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijänä. Tämä on edellytys refleksiivisyydelle. Tutkijan on arvioitava omaa vaikutustaan aineistoon ja tutkimusprosessiin sekä kuvattava lähtökohdat tutkimusraportissa. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Olemme pyrkineet neutraaliin työskentelytapaan, tuomatta omia mielipiteitä tai ennakoasenteita esiin kyselylomakkeen laadinnassa, ryhmähaastattelussa tai tulosten tulkinnassa.

Kyselyn tulokset kuvasivat vain tämän kyseisen vastaajaryhmän kokemuksia. Ihmisten kokemukset ovat aina yksilöllisiä, joten ne voivat vaihdella myös vastaajaryhmän sisällä. Samanlainen kysely voidaan toteuttaa muillekin Ihmeelliset vuodet –menetelmällä ohjatuille ryhmille, mutta tulokset ovat joka kerta yksilöllisiä. Koska kyseessä ovat yksilölliset kokemukset, ja otanta ja vastausprosentti olivat pieniä, näistä tuloksista ei voi tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä.

Tutkimuksen uskottavuutta voidaan vahvistaa käyttämällä triangulaatiota. Aineistotriangulaatiossa on tarkoituksena hahmottaa ilmiö eri näkökulmista. Näkökulmia yhdistelemällä tavoitetaan mahdollisimman kattava moninainen todellisuus. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.) Tutkimuksemme uskottavuutta ja luotettavuutta lisäsi se, että tutkimuksessa yhdistyivät kahden eri osapuolen kokemukset ja näkemykset, ja ne olivat hyvin yhdensuuntaisia. Asiakaspalautte oli ohjaajien mielestä sellaista, että se kuvasi hyvin heidänkin kokemuksia vanhempainkouluryhmien merkityksellisyydestä.

Olemme pyrkineet tarkkaan ja perusteelliseen opinnäytetyön toteuttamiseen kuvaukseen, sillä se vaikuttaa moneen luotettavuutta lisäävään tekijään. Toistettavuus on mahdollista, kun tutkimus on kuvattu niin hyvin, että toinenkin tutkija voi ymmärtää ja hyväksyä tehdyt valinnat ja halutessaan tehdä tutkimuksen uudelleen. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne, Paavilainen 2013, 194.) Siirrettävyydellä tarkoitetaan mahdollisuutta siirtää tulokset muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkimuksen tekijän on annettava tarpeeksi kuvailevaa tietoa tutkimukseen osallistuneista ja ympäristöstä, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä. Vahvistettavuus liittyy koko tutkimusprosessiin ja se edellyttää prosessin kirjaamista niin, että toinen tutkija voi seurata sen kulkua pääpiirteissään. Vahvistettavuus on ongelmallinen kriteeri siinä mielessä, että laadullisessa tutkimuksessa toinen tutkija ei välttämättä päädy samaan tulkintaan, vaikka kyseessä olisi sama aineisto. Erilaiset tulkinnat eivät silti välttämättä merkitse luotettavuusongelmaa, sillä erilaiset tulkinnat tutkimuksen kohteesta lisäävät samalla ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Koska vanhempainkoulusta on tehty Suomessa vain muutamia opinnäytetöitä, tuo jokainen niistä lisätietoa menetelmästä ja sen vaikuttavuudesta ja hyödyistä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa siitä, kokivatko vanhemmat hyötyvänsä osallistumisestaan vanhempainkouluun ja että vanhempainkouluryhmien ohjaajat voivat arvioida vanhempainkoulun kehittämistarvetta sekä tuloksellisuutta perhetyön menetelmänä. Tutkimusmenetelmänä sovellettiin asiakaslähtöistä BIKVA -mallia. Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella ja ryhmähaastattelulla.

Tutkimustulosten perusteella vanhemmat kokivat saaneensa tukea vanhemmuuteen vanhempainkoulutoimintaan osallistumalla. Tulosten mukaan vanhempainkoulu on toimiva menetelmä vanhempainkasvatuksessa ja vanhempien tukemisessa. Ryhmähaastattelussa ohjaajilla nousi esiin useita selkeitä kehittämisideoita ja -tarpeita. Näitä oli esimerkiksi työnohjauksen tarjoaminen vanhempainkoulun ohjaajille.

Asiakkaiden osallistaminen ja heidän kokemustensa kuuleminen sosiaalityön asiakasprosessien arvioinnissa ja kehittämistyössä on yhä yleisempää. Yhtenä uusimpana toimintatapana näkyy muun muassa kokemusasiantuntijoiden käyttäminen. Asiakkaiden osallisuus heitä koskevissa palveluissa on jo arvokas ja tärkeä perusasia sinänsä, ja sen toteutumisesta on tärkeää huolehtia. Kokemuksemme BIKVA -arviointimenetelmästä on, että se mahdollisti opinnäytetyössämme erilaisten aineistonkeruumenetelmien yhdistämisen toimivaksi kokonaisuudeksi, ja kahden eri osallistujatahon tiedon kokoaminen teki tutkimuksen tuloksista kattavamman ja luotettavamman. Koimme tärkeäksi, että vanhempien mielipiteet ja kokemukset tulivat kuulluiksi, ja se oli myös yksi opinnäytetyömme tavoitteista. BIKVA -menetelmä mahdollisti kyselyllä kerätyn anonyymien tiedon käyttämisen osana laadullista tutkimusta. Vanhempien mielipiteet ja kokemukset olivat pohjatietona ja kehittämisprosessin käynnistäjänä, kun työntekijät pohtivat työnsä kehittämiskohteita. Asiakkaan rooli ja hänellä ollut kokemustieto muuttui hyödyksi perhepalvelujen kehittämisessä.

Pohdimme useaan otteeseen BIKVA -menetelmän ensimmäisen vaiheen toteuttamista kyselyin. Jouduimme perustelemaan, miksi emme lähteneet haastattelemaan vanhempainkouluun osallistuneita vanhempia. Päätöstämme tuki Krogstrupin (2004) ohjeistus BIKVA -menetelmään, jossa todettiin yksilöhaastatteluista saatavan silmiinpistävän myönteistä palautetta, jolloin yksilöhaastattelu tarjoaa huonot mahdollisuudet tutkia asiakkaiden arviota sosiaalityöstä. Mielestämme kehittäminen tulee perustua mahdollisimman rehelliseen asiakaspalautteeseen. BIKVA -menetelmällä

saimme mielestämme luotettavampaa ja moniulotteisempaa tietoa, kuin vain yhtä tutkimusmenetelmään käyttäen.

Opinnäytetyöprosessimme on ollut pitkä, haastava ja antoisa. Osaltaan tutkimusprosessia hidasti tutkimuksen monivaiheisuus ja erilaisten menetelmien yhdistäminen. Työaikataulut ja henkilökohtainen perhe-elämä, sekä eri vaiheessa olevat opintomme ovat luoneet haastetta yhteisen ajan löytämiselle. Jokaisen meistä on täytynyt joustaa. Olemme oppineet tekemään tutkimustyötä ja kerryttäneet tietoa Ihmeelliset vuodet -toimintamallista sekä vanhempainkoulusta. Tutkimustyötä voimme hyödyntää tulevaisuuden ammatissamme, ja myös mahdollisissa jatko-opinnoissa.

Omat oppimistavoitteemme olivat asiakastyön osaamisen, sosiaalialan eettisen osaamisen sekä yhteiskunnallisen analyysitaidon kehittyminen. Halusimme oppia enemmän vanhempainkasvatuksesta ja selvittää, millainen sosiaalityön menetelmä vanhempainkoulutoiminta on. Halusimme arvioida, osallistaako se asiakasta aktiiviseen yhteistyö- ja vuorovaikutussuhteeseen. Opinnäytetyön valmistuttua emme ole valmiita vanhempainkouluohjaajia, sillä siihen tarvitaan Incredible Years -ohjelman mukainen koulutus, mutta selvää on, että voimme suositella vanhempainkoulua toimivana vanhempainkasvatusmenetelmänä. Sen hyödyistä kertovat sekä kyselyn tulokset että ryhmähaastattelussa kuulemamme ohjaajien myönteiset kokemukset. Menetelmän myönteinen ja vanhempia kannustava asenne yllätti positiivisesti, ja tätä asennetta meidän kannattaa oppia käyttämään perheitä kohdatessamme. Vanhempainkokemuksia tutkiessa huomasimme, että pienillä myönteisillä muutoksilla voi olla kauaskantoisia ja merkittäviä muutoksia lapsen loppuelämän ajaksi. Tällöin muutosprosessilla on myös yhteiskunnallinen vaikutus, kun perheiden hyvinvointia voidaan lisätä. Vanhempainkoulumenetelmän aineistoon ja kirjaan perehtyessämme saimme itsekkin lisää tietoa ja oivalluksia vanhemmuuteen ja kasvattajana toimimiseen. Opimme siis asioita, joita voimme hyödyntää sekä tulevana sosionomeina työelämässä että omassa arjessamme lasten kanssa toimiessamme.

Opinnäytetyön edetessä vanhempainkoulutoiminnan kehittäminen sai suuremman merkityksen, kuin mitä alun perin suunnittelimme. Emme pelkästään esittäneet vanhempainkokemuksia, vaan lisäksi asiakaskokemuksen hyödyntämisen mahdollisuus ja sen selvä hyöty kehittämisprosessissa alkoi korostua suunniteltua enemmän. Tuntuu järkevältä, että kehittäminen lähtee juuri asiakaskokemuksesta, eikä ulkopuolinen ammattilaisasiantuntija tule kertomaan, kuinka työtä tulisi muokata asiakkaille paremmaksi ja hyödyllisemmäksi. On asiakkaan kunnioittamista ja aitoa kuuntelemista pitää heidän kokemuksestaan ja mielipidettään arvokkaana kehittämistyön perustana.

Opinnäytetyömme ryhmähaastattelu oli erinomainen esimerkki uuden ideoinnista ja kehittämistyön käynnistymisestä. Opimme, että uuden syntyminen alkaa, kun asioita sanotaan ääneen, kuunnellaan toisen ideoita ja näkökulmia. On tärkeä jakaa oman työn haasteita ja kehittämistarpeita työyhteisössä. Tarvitaan henkilöitä, jotka ottavat kehittämistyöstä vastuun ja vievät asioita eteenpäin. Jotta kehittämistyö toteutuisi, tarvitaan sitoutumista ja tahtoa organisaation jokaiselta portaalta.

Tutkimuksen onnistumista auttoi paljon vanhempainkouluohjaajien innostunut, aktiivinen asenne ja mielenkiinto työtämme kohtaan. Tuloksille oli selkeä tarve ja tilaus, jotta vanhempainkoulun tarvetta voidaan perustella, sekä kehittää ja jatkaa sen toimintaa. Mielestämme Oulunkaaren olisi nähtävä vanhempainkoulun merkitys ja tuloksellisuus sekä työntekijöiden sitoutuneisuus tärkeänä ja vaalittavana asiana. Työryhmän moniammatillisuus hyödyttää vanhempainkouluun osallistujia, mutta myös laajasti perhe- ja sivistyspalveluiden eri osa-alueita. Vanhempainkouluohjaajina työskentelevät kuraattorit, lastentarhanopettajat, perhetyöntekijät ja terveydenhuollon ammattilaiset voivat viedä vanhempainkoulun hyötyjä myös varsinaiseen työhönsä.

Vanhempainkoulutoimintaa voisi jatkossa tutkia toiminnan kehittymisen näkökulmasta. Muutamien vuosien kuluttua voisi tutkia, onko vanhempainkoulutoiminta tullut tunnetummaksi, onko toiminta ollut tuloksellista ja miten se näkyy kuntien lastensuojelu- ja perhetyön tarpeessa. Mikäli lastensuojelun asiakasmäärät vähenevät tulevaisuudessa, voisi tutkia onko ennaltaehkäisevillä toimilla, kuten vanhempainkoululla, ollut merkitystä muutokseen. Olisi mielenkiintoista saada tietää ovatko tässä tutkimuksessa esiin nousseet kehittämissuositukset, kuten työhönsä viemisen tarve ja yhteistyö neuvolan kanssa edenneet.

Mielestämme vanhempainkasvatus on menetelmä jota voisi hyödyntää laajemminkin. Vanhempainkoulu on käyttökelpoinen toimintamalli vanhempainkasvatukseen ja sillä voidaan vastata vanhemmuudessa olevaan muuttumisen tarpeeseen. Vanhempainkoulujen lisääminen voisi olla yksi tehokas ja tuloksellinen vastaus perheiden kasvaneeseen tuen tarpeeseen, joten siitä kannattaisi tehdä tunnettu menetelmä valtakunnallisesti. Omalta osaltamme päätimme lisätä vanhempainkoulumenetelmän tunnettavuutta kirjoittamalla opinnäytetyöstämme lehtiartikkelin. Tarjoamme artikkeliamme alueemme suurimmalle sanomalehdelle, joka tavoittaa seutumme lapsiperheiden vanhempia laajimmin.

Meille vanhempainkoulua kuvaa kattavasti vanhemmuuspyramidi, joka toimii mieleenpainuvana vertauskuvana. Kun vanhemmuus on rakennettu oikein, pyramidi kuvastaa hyvin niitä perusasioita, joista turvallinen ja riittävän hyvä lapsuus koostuu. Tulevaisuudessa meillä on tietoa ohjata vanhempia kääntämään pyramidi pois kärjeltään ja säilyttämään se myönteisistä kasvatustelmistä koostuvan kivijalan päällä.

Vanhempainkouluryhmät ovat tulleet osaksi Oulunkaaren perhepalveluja. Nyt syksyllä 2015 markkinoidaan ensi kevään ryhmiä. Toiminta muokkautuu tarpeen mukaiseksi, esimerkiksi Vaalassa on keväällä 2016 tarjolla iltaryhmä, mikäli se sopii osallistujille paremmin. Vuonna 2015 toimintaa on ollut tarjolla Vaalassa, Simossa, Pudasjärvellä ja lissä. Viidessä ryhmässä on ollut osallistujia yhteensä lähes 30 perheestä. Ryhmään oma-aloitteisesti ilmoittautuneiden vanhempien määrä on lisääntynyt, ja myös osallistumis- ja oppimismotivaatiossa on näkynyt muutosta sen myötä. Myös tämä puoltaa sitä, että vanhempainkoulu on tarpeellinen ja toimiva perheitä tukeva menetelmä. Neljä Oulunkaaren nykyistä vanhempainkouluryhmien ohjaajaa on opiskellut vanhempainkouluohjaajien kouluttajiksi englanninkielisessä The Incredible Years – koulutuksessa. Tämä tukee jatkossa sekä uusien ohjaajien kouluttamista että ryhmätoiminnan kehittämistä ja laajentumista.

Sosiaaliohjaajana toimiva vanhempainkouluryhmän ohjaaja kertoo, että vanhempainkouluun osallistuminen toimii työvälineenä perhetyön asiakasperheiden kanssa vielä vuosienkin päästä. Vanhempainkoulussa käsitellyt aiheet ovat vanhemmille ja työntekijälle yhteisiä ja tuttuja asioita, joihin on helppo palata keskusteluissa ja ryhmän aiheita muistellen. Näin asioiden työstöä perheessä voidaan edelleen yhdessä jatkaa. Vanhempainkoulu ei siis pääty ryhmän ”päättökahveilla”.

LÄHTEET

- Ahola, A. 2007. Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa Viinamäki, L & Saari, E. Polkuja sovelta-vaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. 2007. Jyväskylä: Tammi.
- Alavuotunki, K., Juutinen, S., Oosi, O., Pekkala, H. & Wennberg, M. 2008. Sosiaalialan kehittä-mishankkeen tavoitteiden saavuttamisen arviointi. Sosiaalialan kehittämishankkeen loppuarvioin-ti. Osaraportti 2. Sosiaalialan kehittämishanke. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:7. Helsinki: Yliopistopaino.
- Alkula, T., Pöntinen, S & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Anttila, P. 1998. Survey eli kyselytutkimus. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Viitattu 15.4.2015. http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/21_survey_eli_kyselytutkimus
- Aunola, K. 2015. Leikki syntyy läsnäolosta. Lapseemme -lehti. Viitattu 19.10.2015. www.mll.fi/julkaisut/lapseemme-lehti/juttunostot/lapseemme-1-2015/leikki-syntyy-lasnaolosta/
- Bijou, S. 1984. Parent training: actualizing the critical conditions of early childhood development. Teoksessa R.F. Dangel & R.A. Polster (Eds.), Parent training. New York: The Guilford Press.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirja-paino Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirja-paino Oy.
- Goldstein, J., Freud, A. & Solnit, A. 1973. Beyond the best interests of the child. New York: Free Press.
- Goldstein, J., Freud, A. & Solnit, A. 1980. Beyond the best interests of the child. London: Burnett.
- Habermas, J. 1976. Tieto ja intressi. Teoksessa R. Tuomela ja I. Patoluoto (toim.). Yhteiskunta-tieteiden filosofiset perusteet: Osa I. Viitattu 15.10.2015. <http://www.xip.fi/tutkija/0301.htm>
- Hellsten, T. 2000. Vanhemmuus – vastuullista vallankäyttöä. Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Hel-sinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hopkins, B. 1984. The data-based development of parent training programs. Teoksessa R.F. Dangel & R.A. Polster (Eds.), Parent training. New York: The Guilford Press.
- Hämäläinen, J. 1987. Vanhempainkasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Behavioristinen oppimiskäsitys. 2014. Viitattu 10.11.2014 <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/behavioristinen-oppimiskasitys/>
- Jyväskylän Yliopisto 2015. Kokemuksen kuvaaminen. Viitattu 11.3.2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/ongelmanasettelu/kokemuksen-kuvaaminen>
- Järvenpää, E. 2006. Laadullinen tutkimus. Helsinki University of Technology. Viitattu 15.10.2015. <http://www.cs.tut.fi/~ihtesem/k2007/materiaali/luento4.pdf>.
- Kaleva. Talentia: Lastensuojelu on ylikuormitettu. 10.7.2015. Viitattu 14.9.2015. <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/talentia-lastensuojelu-on-ylikuormitettu/701859/>
- Karvinen-Niinikoski, S., Rantalaiho, U. & Salonen, J. Työnohjaus sosiaalityössä. Sosiaalikallega. Viitattu 20.10.2015. <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/lappi/sosiaalityo/johtamisen-kehittamisrakenne/ravantti-mikko-esitys04112010.pdf>
- Karvo, L. Esipuhe. 2004. Teoksessa Puroila, A.-M. (toim.) Kehittyvä perhetyö. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus.
- Korhonen, S. 2008. Lapsen ja vanhemman välisen myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen: Vuorovaikutusleikkioppaan käyttö kasvatusneuvonnan ja -ohjauksen apuvälineenä. Viitattu 20.10.2015. <https://www.thl.fi/documents/10542/473773/vuo0vovaikutusleikkiopas.pdf>
- Kristeri, I. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Krogstrup, H. 2004. Asiakaslähtöinen arviointi Bikva –malli. Hyvät käytännöt menetelmä – käsikirja. Helsinki: Stakes. Viitattu 19.2.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75625/bikva.pdf?sequence=1>
- Kylmä, J & Juvakka, T. 2012. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Laine, T. 2007. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Leppälä-Hast, A. Oulunkaaren perhekeskus. Lapsiperheiden hyvinvointihanke TUKEVAN raportti 30.9.2010. Viitattu 2.11.2014. http://www.oulunkaari.com/tiedostot/Tukeva/perhekeskusraportti_oulunkaari_final.pdf

Leppälä-Hast, A. 2014. Oulunkaaren kuntayhtymä. Esittelydiat 22.9.2014, Vaala. "Ihmeelliset vuodet" -toimintamalli lapsiperheiden asialla.

Montonen, M & Aspelin, J. 2009. Vanhemmuuskoulutusohjelma Ihmeelliset vuodet ja perheiden saama tuki – BIKVA-arviointi. Raportti. Helsinki.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mänttari, J. 2012. Kansan uutiset. Aikuisten työelämän levottomuus heijastuu myös lasten arkeen. Viitattu 18.10.2015. <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2738130/aikuisten-tyoelaman-levottomuus-heijastuu-myos-lasten-arkeen?redirect=false>

Oulunkaaren perhepalvelut. 2015. Oulunkaaren internetsivut. Viitattu 14.2.2014. http://www.oulunkaari.com/sivu/fi/sosiaali_terveys/iin_kunta/perhepalvelut/neuvolatyo/

Oulunkaaren vanhempainkoulutoiminnan kehittämispalaveri. 4.6.2014. Vaala. Kaisa Haapolan muistiinpanot ja kokouksen muistio.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca.

Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hanke 2014-2016. 2013. Hankesuunnitelma. Hallinnoija Oulun Kaupunki / Sivistys- ja kulttuuripalvelut. Viitattu 29.9.2014. <http://liminka01.hosting.documenta.fi/kokous/2013271-7-1.PDF>

Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hankkeen toimintasuunnitelma 2014. Oulun seutukaaren toiminnallinen osakokonaisuus/ Oulunkaaren osio 1.2.14–28.2.2016. Oulunkaaren kuntayhtymä.

Pulkkinen, T. & Rantakokko, J. 2011. Ihmeelliset vuodet ohjelma perheiden tukena lasten käytöshäiriöissä -Kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.10.2014 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/31176/Pulkkinen_Rantakokko.pdf?sequence=1

Pylkkönen, T. 2011. "Äiti, sä oot niin paras äiti": Ihmeelliset vuodet – ryhmän vaikutus vanhempien vanhemmuustaitoihin. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.10.2014 <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33896/oppari%20valmis.pdf?sequence=1>

Sava, I. 1993. Taiteellinen oppimisprosessi. Teoksessa I. Porna & P. Väyrynen. (toim.) Taiteen perusopetuksen käsikirja. Suomen Kuntaliitto.

Seppänen, T & Hietala, L. Kokemuksia ja tuloksia Vertti 2 –hankkeesta. Loppuraportti. Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry. Viitattu 22.11.2014. <http://www.otu.fi/images/pdf/aineistopankki/loppuraportit/kokemuksia-ja-tuloksia-vertti-2-hankkeesta-2005-2009.pdf>

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim. 2004; 120(15):1866-73. Viitattu 11.2.2015 ja 18.10.2015. http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/uusinnumero;jsessionid=6AE398EE9605EC708147F137044B4215?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&_Article_WAR_DL6_Articleportlet_viewType=viewArticle&_Article_WAR_DL6_Articleportlet_tunnus=duo94437#s6

Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Porvoo: WSOY.

Suorsa, T. Kokemuksen yksilöllisyys, yhteisyys ja yhteiskunnallisuus. 2011. Teoksessa Latomaa, T. & Suorsa, T. (toim.). Kokemuksen tutkimus II. Ymmärtävän psykologian syntyhistoriaa ja kehityslinjoja. Tampere: Juvenes Print.

Taanila, A. 2007 Laadullisen aineiston analyysi. Oulun Yliopisto. Viitattu 14.10.2015. http://kelo.oulu.fi/jatkokoulutus/AT_Laadullisen_aineiston_analyysi_170407.pdf

THL. 2015. Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointi. Viitattu 15.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/aikuissosiaalityon-vaikuttavuuden-arviointi>

THL. 2015. Bikva-malli. Viitattu 15.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/aikuissosiaalityon-vaikuttavuuden-arviointi/arviointimittareita-jamenetelmia/bikva-malli>

THL. 2012. Lastensuojelu. Viitattu 10.11.2014. <http://www.julkari.fi/handle/10024/110691>

THL. 2014. Lastensuojelun käsikirja. Perhetyö. Viitattu 17.9.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo>

THL. 2015. Osallistava ja valtaista arviointi. Viitattu 15.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/vaikuttavuus/aikuissosiaalityon-vaikuttavuuden-arviointi/arviointimittareita-jamenetelmia/osallistava-ja-valtaistava-arviointi>.

Tilastokeskus 2013. Perheet perhetyypin ja lasten lukumäärän mukaan alueittain 1992 – 2014. Viitattu 15.10.2014. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__perh/010_perh_tau_101.px/?rxid=f25a06a1-27ab-4622-82fc-204ad3f8814f

Toikko, T. (toim.). 2005. Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohtia. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B20.

Tutkimusetiikka. Tampereen Yliopisto. Viitattu 19.10.2015. www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet.html

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Valkonen, L. 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä? Viides- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 20.10.2015. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13293/9513925692.pdf>

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Oy Finn Lectura Ab.

Vilka, H. 2012. Tiedonintressi. Viitattu 15.10.2015. <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2012/02/AIKAS3A.-Tiedonintressi.pdf>

Webster-Stratton, C. 2010. Ihmeelliset vuodet. Ongelmanratkaisuoopas 2-8-vuotiaiden lasten vanhemmille. Oriental xPress Oy.

Oulussa 27.4.2015

Arvoisa vanhempi,

saat tämän kirjeen, koska Sinulla on ainutlaatuista ja tärkeää tietoa sekä omakohtaista kokemusta keväällä 2014 toteutuneesta vanhempainkoulusta. Vastaamalla tähän kyselyyn olet mukana kehittämässä Oulunkaaren kuntayhtymän perhepalveluita.

Tämän saatekirjeen mukana saat kyselyn, johon toivomme Sinun vastaavan. Kyselyn palauttamista varten lähetämme myös postimerkillä varustetun kirjekuoren.

Vanhempainkoulussa käsiteltiin useita vanhemmuuteen liittyviä aihealueita, joista olemme laatineet kysymyksiä. Lisäksi kysymme mielipiteitäsi vanhempainkoulun käytännön järjestelyistä.

Tämä kirje on lähetetty vanhempainkoulun järjestäjien kautta, joten me allekirjoittaneet emme missään vaiheessa saa tietää henkilöllisyyttäsi, perheesi tietoja emmekä asuinpaikkakuntaasi. Sinun ei tarvitse kirjoittaa nimeäsi tai muita henkilötietoja vastauslomakkeisiin. Kysely toteutetaan koko Oulunkaaren alueella, ei pelkästään teidän kotipaikkakunnallanne. Vastauksesi hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Kyselyn tulokset ovat korvaamatonta tietoa, jota käytetään vanhempainkoulun kehittämisessä. Avainasemassa olette nyt te, vanhempainkoulun osallistujat, joiden ainutkertaista ja tärkeää tietoa nyt kaivataan!

Olemme kolme sosionomi(AMK) -opiskelijaa ja opiskelemme Oulun Ammattikorkeakoulussa. Tällä hetkellä teemme opintoihimme liittyvää tutkimusta yhteistyössä Oulunkaaren perhepalveluiden kanssa. Tutkimuksen aiheena on Vanhempainkoulutoiminta Oulunkaarella.

Toivomme vastaustasi 15.5.2015 mennessä.

Hyvää jatkoa Sinulle ja perheellesi!

Ystävällisin terveisin,

Kaisa Haapola, Hanna Näppä ja Piia Pitkänen
Oulun ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijat

Lisätietoja tutkimuksestamme antaa Oulunkaaren neuvolapalvelujen esimies Anne Leppälä-Hast, puh 050 3536 711.

OULUNKAAREN VANHEMPAINKOULUTOIMINTAA KOSKEVA KYSELYLOMAKE

Tietoja kysymyksistä:

Kysymyksiä on yhteensä 29.

Osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, joihin voit vastata omin sanoin. Voit jatkaa vastaustasi myös paperin kääntöpuolelle, mikäli tyhjä tila kysymyksen alla ei riitä.

Monivalintakysymyksissä on valmiita vaihtoehtoja, joista valitaan rastittamalla sopivin vaihtoehto, joita ovat esimerkiksi kyllä tai ei, tai sopivin vaihtoehto numeroista 1-6.

Vastausvaihtoehdot ovat:

1= ei yhtään, ei lainkaan, ei ollenkaan tärkeä

2= jonkin verran, vähän tärkeä

3= sopivasti, keskiverto, ihan ok

4= paljon

5= erittäin paljon, erittäin merkittävä, erittäin tärkeä

6= en osaa sanoa

Toivomme rohkeita, rehellisiä mielipiteitä ja vastauksia, sillä näin pääsemme yhdessä kehittämään vanhempainkoulua, jotta se olisi vanhemmille ja perheille vielä entistä toimivampaa ja mieluisampaa ryhmätoimintaa!

VANHEMMUUDEN VAHVISTAMINEN

1. Vanhempainkoulun eri kerroilla käsiteltiin erilaisia vanhemmuuteen liittyviä aiheita. Mitä aihealueita sinä pidit tärkeinä ja tarpeellisina käsitellä vanhempainkoulussa?

	1. Ei ollenkaan tärkeää	2. Vähän tärkeää	3. Jonkin verran tärkeää	4. Tärkeää	5. Erittäin tärkeää	6. En osaa sanoa / aiheetta ei käsitelty
Tehokkaat vuorovaikutustaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aikuisten välinen ongelmanratkaisu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ikävien ajatusten hallitseminen (vanhemman omat ajatukset)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aikalisä vihantunteista ja stressistä (vanhemman oma aikalisä)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Onko vanhempainkouluun osallistuminen auttanut sinua toimimaan tai jaksamaan paremmin vanhempana?

kyllä ei

3. Jos vastasit kyllä, niin millä tavalla se näkyy sinussa, millä tavalla itse koet ja tunnet sen?

4. Kuvaile, millä tavalla vanhempainkouluun osallistuminen on tukenut sinua vanhempana.

	1. En saanut ollenkaan	2. Sain vähän	3. Sain sopivasti	4. Sain paljon	5. Sain erittäin paljon	6. En osaa sanoa
Sain käytännön neuvoja haastaviin tilanteisiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sain tukea toisista ryhmäläisistä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sain tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sain ohjaajalta rohkaisua ja kannustusta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muuta apua tai neuvoja sait vanhempana toimimiseen?

5. Mikä oli vanhempainkouluryhmän toisten vanhempien merkitys sinulle?

6. Oletko saanut tukea muilta vanhempainkouluun osallistuneilta vanhemmilta?

koin, että toisillakin on samanlaisia ongelmia kyllä ei

toisten vanhempien kanssa oli helppo keskustella kyllä ei

sain uusia ystäviä kyllä ei

olemme tapailleet vanhempainkoulun jälkeenkin kyllä ei

olemme olleet yhteydessä puhelimella kyllä ei

pidämme yhteyttä netissä kyllä ei

käymme kylässä toistemme luona kyllä ei

7. Mitä uutta opit vanhempainkoulussa?

8. Mitkä asiat ovat perheessänne muuttuneet paremmiksi tai huonommiksi vanhempainkoulun jälkeen?

MYÖNTEISET KASVATUSMENETELMÄT

9. Mitä aihealueita sinä pidit tärkeinä ja tarpeellisina käsitellä vanhempainkoulussa?

	1. Ei ollenkaan tärkeää	2. vähän tärkeää	3. Jonkin verran tärkeää	4. Tärkeää	5. Erittäin tärkeää	6. En osaa sanoa tai aiheetta ei käsitelty
Myönteinen huomio, kannustus ja kehuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aineellinen palkitseminen, kannustimet ja juhlistaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rajojen asettaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Huomiotta jättäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aikalisä rauhoittumiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Johdonmukaiset seuraamukset	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Minkä myönteisistä kasvatustapojen menetelmistä koit parhaiten toimivaksi teidän perheenne?

11. Saitko mielestäsi toimivia neuvoja tai ohjeita siihen, millä tavalla rajoja tai sääntöjä asetetaan?

kyllä ei

12. Jos sait mielestäsi toimivia neuvoja, niin millaisia ne olivat?

LAPSEN KASVUN TUKEMINEN

13. Mitä aihealueita sinä pidit tärkeinä ja tarpeellisina käsitellä vanhempainkoulussa?

	1. Ei ollenkaan tärkeää	2. Vähän tärkeää	3. Jonkin verran tärkeää	4. Tärkeää	5. Erittäin tärkeää	6. En osaa sanoa tai aiheita ei käsitelty
Ongelmanratkaisun opettaminen lapsille	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Auta lapsia oppimaan tunteiden säätelyä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävyyssaitojen opettaminen lapselle	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka leikit lapsesi kanssa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VANHEMPIEN JA LASTEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

14. Saitko apua ja neuvoja perheen jäsenten väliseen vuorovaikutukseen?

kyllä ei

Jos vastasit kyllä, niin millä tavalla se näkyy tällä hetkellä teidän perheessänne ja perheenne ilmapiirissä?

15. Saitko vanhempainkoulusta vinkkejä, jotka ovat vaikuttaneet perheenne yhdessä olemiseen, yhdessä tekemiseen ja vapaa-ajan viettoon?

yhdessä leikkimiseen kyllä ei

kotiaskareihin ja kotitöihin kyllä ei

ulkoiluun kyllä ei

yhteisiin harrastuksiin kyllä ei

johonkin muuhun, mihin?

16. Saitko uusia vinkkejä lapsen kanssa leikkimiseen?

VANHEMPAINKOULUN KEHITTÄMINEN

17. Koetko, että vanhempainkouluun osallistumisesta on ollut sinulle ja teidän perheellenne hyötyä?

- 1. ei lainkaan
- 2. jonkin verran
- 3. sopivasti
- 4. paljon
- 5. erittäin paljon
- 6. en osaa sanoa

18. Jos sinulla olisi mahdollisuus osallistua vanhempainkouluun uudestaan, haluaisitko osallistua?

kyllä osallistuisin en osallistuisi

19. Jos osallistuisit, niin millaisia asioita tai mitä aiheita haluaisit siellä käsiteltävän?

20. Suositteisitko vanhempainkouluun osallistumista toisille vanhemmille?

Suosittelisin, koska...

En suosittelisi, koska...

21. Miten kehittäisit vanhempainkoulutoimintaa?

20. Mitä muuta haluaisit kertoa kokemuksistasi, kun osallistuit vanhempainkouluun?

Lopuksi kysymme kokemuksiasi ja mielipiteitäsi vanhempainkoulun kokoontumisten käytännön järjestelyistä.

21. Mitkä vanhempainkoulumenetelmät olivat mielestäsi hyödyllisiä?

	1. Ei ollenkaan	2. vähän hyötyä	3. Hyödyllinen	4. paljon hyötyä	5. erittäin paljon hyötyä	6. En osaa sanoa / emme tehneet tätä
Videot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rooliharjoitukset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Keskustelut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotitehtävät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
muut, mitkä...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Oliko kokoontumispaikka sopiva? Mikä siinä oli hyvää ja mikä huonoa?

23. Oliko kokoontumisajankohta, eli päivä ja kellonaika sinulle sopivat?

24. Oliko kokoontumisia määrältään

liian vähän

sopivasti

liian paljon

25. Oliko vanhempainkoulun kokoontumisia

liian harvoin, aikaväli liian pitkä

sopivin väliajoin

liian tiheästi, aikaväli liian lyhyt

26. Millaisen käsityksen sait ohjaajista?

Eivät oikein osanneet hommaansa

olivat ihan päteviä ohjaajia

olivat erittäin ammattitaitoisia

27. Mitä muuta haluaisit sanoa vanhempainkoulun ohjaajista?

28. Oliko ohjaajia sopiva määrä? Olisiko heitä pitänyt olla enemmän tai vähemmän?

29. Miten muuten haluaisit muuttaa vanhempainkoulun järjestelyjä paremmiksi?

Kiitos vastauksistasi!